ĢENERĀLADVOKĀTES VERICAS TRSTENJAKAS [*VERICA TRSTENJAK*] SECINĀJUMI, sniegti 2010. gada 2. jūnijā[1]

Satura rādītājs

I — Ievads ..... I - 10165

II — Atbilstošās tiesību normas ..... I - 10166

A — Kopienu tiesiskais regulējums ..... I - 10166

1) Primāro tiesību normas ..... I - 10166

2) Atvasinātās tiesības ..... I - 10167

a) Direktīva 68/151/EEK ..... I - 10167

b) Direktīva 89/667/EEK ..... I - 10168

B — Valsts tiesiskais regulējums ..... I - 10168

III — Fakti, pamata lieta un prejudiciālais jautājums ..... I - 10170

IV — Tiesvedība Tiesā ..... I - 10171

V — Lietas dalībnieku galvenie argumenti ..... I - 10171

VI — Juridiskais vērtējums ..... I - 10172

A — Ievada apsvērumi ..... I - 10172

1) Tiesību aktu tuvināšana kā Eiropas sabiedrību tiesību instruments ..... I - 10172

2) Direktīvas 68/151 regulējuma priekšmets ..... I - 10173

1 — Oriģinālvaloda — vācu.

B — Par prejudiciālo jautājumu ..... I - 10174

1) Sekundārās tiesību normas kā pārbaudes kritērijs ..... I - 10176

a) Direktīvas 68/151 piemērojamība ..... I - 10176

i) Akciju sabiedrības esamība Direktīvas 68/151 izpratnē ..... I - 10176

ii) Atbildības ierobežošanas atzīšana ..... I - 10176

iii) Atbildība par akciju sabiedrības saistībām ..... I - 10178

iv) Akciju sabiedrības atbildības apjoms ..... I - 10180

b) Saderīgums ar Direktīvu 68/151 ..... I - 10180

2) Saderīgums ar primārajiem tiesību aktiem ..... I - 10183

a) Atsaukšanās uz primārajiem tiesību aktiem pieļaujamība ..... I - 10183

b) Brīvība veikt uzņēmējdarbību ..... I - 10184

i) EKL 43. un 48. panta piemērojamība ..... I - 10184

ii) Brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežošana ..... I - 10187

— EKL 43. pants kā pilnīgs ierobežojumu aizliegums ..... I - 10187

— Iespēja teleoloģiski norobežot ierobežojumu aizliegumu ..... I - 10189

iii) Brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojuma pamatojums ..... I - 10191

— Pamattiesību aizsardzība kā leģitīmās intereses ..... I - 10192

— Samērīguma pārbaude ..... I - 10193

iv) Starpsecinājums ..... I - 10200

c) Kapitāla brīva aprite ..... I - 10200

i) EKL 56. panta piemērojamība ..... I - 10200

ii) Kapitāla brīvas aprites ierobežojums ..... I - 10201

— EKL 56. pants kā pilnīgs ierobežojumu aizliegums ..... I - 10201

— Ierobežojumu aizlieguma teleoloģiskas norobežošanas iespēja I - 10202

iii) Pamatojums ..... I - 10203

— Pamattiesību aizsardzība kā leģitīmas intereses ..... I - 10203

— Samērīguma pārbaude ..... I - 10203

iv) Starpsecinājums ..... I - 10204

VII — Secinājumi ..... I - 10204

I — Ievads

1. Izskatāmās lietas pamatā ir Grieķijas *Symvoulio tis Epikrateias* (Augstākā administratīvā tiesa, turpmāk tekstā — "iesniedzējtiesa") lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar EKL 234. pantu [2], ar kuru Tiesai tiek lūgta Padomes 1968. gada 9. marta Pirmās direktīvas 68/151/EEK par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 58. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses [3], interpretācija.

2. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz strīdu starp akciju sabiedrību

2 — Saskaņā ar 2007. gada 13. decembra Lisabonas līgumu, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (OV C 306, 1. lpp.), prejudiciālā nolēmuma tiesvedība tagad tiek regulēta Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantā.

3 — OV L 65, 8. lpp.

Idryma Typou A.E. (turpmāk tekstā — "prasītāja pamata prāvā"), kas darbojas preses un televīzijas jomā, un *Ypourgos Typou kai Meson Mazikis Enimerosis* (Preses un plašsaziņas līdzekļu ministrija, turpmāk tekstā — "atbildētāja pamata prāvā") par naudas soda, kas tika uzlikts prasītājai pamata prāvā par tiesību aktu un ētikas normu, ar ko nosaka televīzijas raidorganizāciju darbību, pārkāpšanu un kas paredz prasītājas, kā arī tās akcionāru un valdes locekļu solidāru atbildību, likumību.

3. Juridiskā ziņā ar šo lūgumu rodas divi, viens ar otru saistīti tiesību jautājumi. Pirmkārt, tiek jautāts, vai Eiropas Savienības sabiedrību tiesībās ir pietiekami konkrēta akciju sabiedrības juridiskās formas koncepcija, kurā tāpat kā daudzu dalībvalstu tiesību sistēmās ir zināms princips par kapitālsabiedrības atbildības ierobežošanu ar sabiedrības aktīviem. Otrkārt, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai minētais princips tādos apstākļos kā pamata lietā izņēmuma kārtā atļauj atkāpties no šīs atbildības ierobežošanas. Faktiski tikai tad, ja tā dēvētais "Haftungsdurchgriff" [atbildības iestāšanās] atbilst Kopienu tiesībām, akciju sabiedrības atbildību būtu iespējams attiecināt uz sabiedrības dalībnieku mantu.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Kopienu tiesiskais regulējums*

1) Primāro tiesību normas

4. EKL 43. pantā ir paredzēts:

"Ievērojot še turpmāk izklāstītos noteikumus, aizliedz ierobežojumus kādas dalībvalsts pilsoņu brīvībai veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī. Tāpat aizliedz ierobežojumus attiecībā uz to, kā dalībvalstu pilsoņi, kas izveidojuši uzņēmumu kādā dalībvalstī, atver šā uzņēmuma pārstāvniecības, filiāles vai meitasuzņēmumus citās dalībvalstīs.

Brīvība veikt uzņēmējdarbību ietver tiesības sākt un izvērst darbības kā pašnodarbinātām personām, kā arī dibināt un vadīt uzņēmumus, jo īpaši sabiedrības, kas definētas 48. panta otrajā daļā, ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus saviem pilsoņiem paredz tās valsts tiesību akti, kurā notiek šī uzņēmējdarbība, ņemot vērā šā Līguma nodaļu par kapitālu."

5. EKL 44. pantā ir noteikts:

"1. Lai panāktu brīvību veikt uzņēmējdarbību attiecībā uz kādu darbības jomu, Padome

saskaņā ar 251. pantā minēto procedūru, apspriedusies ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, pieņem direktīvas.

2. Padome un Komisija veic pienākumus, ko tām uzliek iepriekš izklāstītie noteikumi, jo īpaši

[..]

g) pietiekami koordinējot garantijas, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām, kuras definētas 48. panta otrajā daļā, nolūkā aizsargāt dalībnieku un trešo personu intereses, un paredzot šādu garantiju vienādošanu visā Kopienā."

6. EKL 48. pantā ir paredzēts:

"Tiesiskais statuss tām sabiedrībām, kuras izveidotas saskaņā ar kādas dalībvalsts tiesību aktiem un kuru juridiskā adrese, galvenā vadība vai galvenā uzņēmējdarbības vieta ir Kopienā, šajā nodaļā ir pielīdzināts to fizisko personu tiesiskajam statusam, kuras ir dalībvalstu pilsoņi.

"Sabiedrības" ir tādas sabiedrības, kas izveidotas saskaņā ar civiltiesībām vai komerctiesībām, kā arī kooperatīvi un citas juridiskas personas, kas ir publisko tiesību vai privāttiesību subjekti, izņemot bezpeļņas sabiedrības."

7. EKL 56. pantā ir noteikts:

"1. Ievērojot šajā nodaļā izklāstītos noteikumus, ir aizliegti visi kapitāla aprites ierobežojumi dalībvalstu, kā arī dalībvalstu un trešo valstu starpā.

2. Ievērojot šajā nodaļā izklāstītos noteikumus, ir aizliegti visi maksājumu ierobežojumi dalībvalstu, kā arī dalībvalstu un trešo valstu starpā."

2) Atvasinātās tiesības

a) Direktīva 68/151/EEK

8. *Ratione temporis* piemērojamā Direktīva 68/151 līdz tās atcelšanai ar 2009. gada 21. oktobrī spēkā stājušos Direktīvu 2009/101/EK [4] paredzēja dalībvalstīs koordinēt sabiedrību tiesību aizsargājošās tiesību normas sabiedrības dalībnieku, kā arī trešo personu interesēs.

4 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Direktīva 2009/101/EK par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 48. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses (OV L 258, 11. lpp.).

9. No šīs direktīvas preambulas apsvērumiem, no vienas puses, izriet, ka "[tā kā] koordinācija, kas paredzēta [Eiropas Kopienu dibināšanas] Līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunktā un Vispārīgajā programmā par ierobežojumu atcelšanu attiecībā uz tiesībām veikt uzņēmējdarbību, ir steidzama, jo īpaši attiecībā uz akciju sabiedrībām vai citām sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, jo šādu sabiedrību darbība bieži paplašinās ārpus vienas valsts robežām". No otras puses, minētās direktīvas preambulas apsvērumos tiek norādīts, ka "[tā kā] vienlaikus šajā jomā ir jāpieņem arī Kopienas noteikumi attiecībā uz šādām sabiedrībām, jo vienīgais nodrošinājums, ko tās piedāvā trešajām personām, ir to aktīvi".

10. Šīs direktīvas 1. panta redakcijā, kas ir grozīta ar Grieķijas Pievienošanās aktu [5], ir noteikts:

"Koordinācijas pasākumus, kas paredzēti šajā direktīvā, piemēro dalībvalstu normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, kas attiecas uz šādiem sabiedrību veidiem: [..]

Grieķijā:

ανώνυμη εταιρία, εταιρία περιωρισμένης ευθύνης, ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρία [akciju sabiedrība, akciju komandītsabiedrība, sabiedrība ar ierobežotu atbildību]."

11. Direktīvā 68/151 ir trīs iedaļas. I iedaļā tiek aplūkota sabiedrības dokumentu atklātība. II iedaļā ir ietverti noteikumi par sabiedrības saistību spēka esamību un III iedaļā ir regulēta iespējamā sabiedrības atzīšana par neesošu.

b) Direktīva 89/667/EEK

12. Padomes 1989. gada 21. decembra Divpadsmitās uzņēmējdarbības tiesību direktīvas 89/667/EEK par viena īpašnieka sabiedrībām ar ierobežotu atbildību [6] preambulas apsvērumos ir noteikts, ka, "[tā kā] ir svarīgi radīt juridisku līdzekli, kas ļautu ierobežot individuālu uzņēmēju atbildību visā Kopienā, neskarot dalībvalstu tiesību aktus, kuri izņēmuma gadījumos prasa šim uzņēmējam būt atbildīgam par sava uzņēmuma saistībām".

B — *Valsts tiesiskais regulējums*

13. Grieķijas konstitūcijas 5. panta 1. punktā visiem pilsoņiem ir paredzētas tiesības brīvi izpaust savu personību un piedalīties sociālajā, ekonomiskajā un politiskajā dzīvē ar nosacījumu, ka tiek ievērotas citu pilsoņu

5 — OV 1979, L 291.

6 — OV L 395, 40. lpp.

tiesības, konstitūcija un morāles normas. Saskaņā ar 5. panta 3. punktu personas brīvība ir neaizskarama.

14. Saskaņā ar Konstitūcijas 106. panta 2. punktu privātu ekonomisku iniciatīvu nedrīkst īstenot, nerespektējot cilvēka brīvību un cieņu, savukārt saskaņā ar Konstitūcijas 15. panta 2. punktu (redakcijā, kas bija spēkā pirms konstitūcijas grozījumiem 2001. gadā) bija paredzēts, ka radio un televīzija valsts uzraudzībā nodrošina objektīvas informācijas apraidi un pārraižu kvalitātes līmeni.

15. Likumā Nr. 2328/1995 tiek reglamentēta privāto televīziju darbība. Atbilstoši 1. panta 9. punktam akciju sabiedrību, kas pārvalda televīzijas raidorganizācijas, akcijām ir jābūt vārda akcijām. Saskaņā ar 1. panta 10. punktu katra akciju sabiedrība var būt tikai vienas licences televīzijas raidorganizācijas dibināšanai, izveidošanai un darbībai turētāja vai var būt dalībniece tikai tādā akciju sabiedrībā, kas ir šādas licences turētāja. Fizisko vai juridisko personu līdzdalība šādā sabiedrībā nedrīkst pārsniegt 25% no pamatkapitāla. Akcionāri, kuru dalība pārsniedz 2,5%, un valdes locekļi sabiedrībās, kuras ir pieteikušās saņemt televīzijas raidorganizācijas darbības licenci vai kura ir tādas licences turētāja, nedrīkst būt notiesāti par tādiem kriminālpārkāpumiem, kas liegtu tiem ieņemt civildienesta amatu. Tāpat likumā ir noteikts, ka akcionāriem ir pienākums pierādīt, kā viņi ir ieguvuši savus aktīvus. Turklāt saskaņā ar 1. panta 11. punktu akcionārs nevar vienlaikus būt dalībnieks sabiedrībā, kas izpilda būvdarbu un piegāžu publiskā iepirkuma līgumus, un sabiedrībā, kas pārvalda televīzijas raidorganizāciju. Likuma 1. panta 13. punktā ir paredzēts, ka par visu šādu sabiedrību akciju, kas pārsniedz 2,5% no tās pamatkapitāla, pārdošanu ir jāinformē kompetentā ministrija. Likuma Nr. 2328/95 3. pantā ir noteiktas ētikas normas, kas ir jāievēro televīzijas raidorganizācijām, savukārt 4. pantā ir paredzēti administratīvie sodi, kas tiek piemēroti šo noteikumu pārkāpšanas gadījumā. Attiecībā uz šiem sodiem Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punktā it īpaši ir paredzēts, ka tos solidāri piemēro ne tikai tai sabiedrībai, kas ir televīzijas raidorganizācijas izveidošanas un darbības licences turētāja, tās likumiskajiem pārstāvjiem un valdes locekļiem, bet arī visiem akcionāriem, kuru līdzdalība pārsniedz 2,5%.

16. Likumā Nr. 2190/1920 ir paredzēti vispārīgi tiesību noteikumi par akciju sabiedrībām. Saskaņā ar šī likuma 1. pantu akciju sabiedrība ir "kapitālsabiedrība ar juridiskas personas

statusu, kas par saviem parādiem atbild tikai ar saviem aktīviem".

III — Fakti, pamata lieta un prejudiciālais jautājums

17. Ar 2001. gada 11. maija lēmumu atbildētāja pamata lietā akciju sabiedrībai "Nea Tileorasi", televīzijas raidorganizācijas "Star Channel" īpašniecei, solidāri ar tās akcionāriem un valdes locekļiem piemēroja naudas sodu GRD 10 000 000 apmērā. Naudas sods tika piemērots saskaņā ar kompetentas neatkarīgas iestādes — *Ethniko Symvoulio Radiotileorasis* (Valsts radio un televīzijas padome, *ESR*) ziņojumu, jo 2000. gada 11. februārī televīzijas raidorganizācijas "Star Channel" galvenajā ziņu programmā pārraidītā informācija par diviem dziedātājiem un kādu modes dizaineru pārkāpa pienākumu respektēt personību, cieņu, reputāciju, ģimenes dzīvi, pārkāpjot arī nevainīguma prezumpciju.

18. Prasītāja pamata lietā, kas ir sabiedrības "Nea Tileorasi" akcionāre, lūdza iesniedzējtiesu atcelt ministrijas lēmumu, saskaņā ar kuru tika uzlikts naudas sods, kā arī uz tā pamatoto Valsts radio un televīzijas padomes lēmumu.

19. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iesniedzējtiesa šajā tiesvedībā ir izvērtējusi jautājumu gan par Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punkta regulējuma konstitucionalitāti, gan arī par tā saderīgumu ar Kopienu tiesībām.

20. Pirmkārt, iesniedzējtiesa ir pārbaudījusi, vai tāds tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēta naudas sodu solidāra uzlikšana gan sabiedrībai, gan arī noteiktai akcionāru kategorijai, atbilst Grieķijas Konstitūcijas noteikumiem par ekonomisko brīvību. Otrkārt, iesniedzējtiesa ir pārbaudījusi, vai strīdus tiesiskais regulējums ietilpst Direktīvas 68/151 piemērošanas jomā un vai tas atbilst tās 1. pantam. Turklāt iztiesāšanas sastāva tiesneši ir pauduši atšķirīgus juridiskos viedokļus.

21. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa izsaka šaubas par Direktīvas 68/151 interpretāciju. Tāpēc tā nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai Direktīvā 68/151/EEK, kuras 1. pantā ir noteikts, ka "koordinācijas pasākumus, kas paredzēti šajā direktīvā, piemēro dalībvalstu normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, kas attiecas uz šādiem sabiedrību veidiem: [..] — Grieķijā: *ανώνυμη εταιρία* [akciju sabiedrība]", ir ietverts tiesību noteikums, saskaņā ar kuru ir aizliegts pieņemt tādu valsts tiesību normu kā Likuma Nr. 2328/1995 4. panta 3. punktu tiktāl, ciktāl tajā ir paredzēts, ka šī paša panta iepriekšējos punktos paredzētie naudas sodi par tiesību aktu un ētikas normu, kas attiecas uz televīzijas raidorganizāciju

darbību, pārkāpumu tiek piemēroti ne tikai sabiedrībai, kurai ir piešķirta licence dibināt un pārvaldīt televīzijas raidorganizāciju, bet arī visiem tās akcionāriem, kuriem pieder vairāk nekā 2,5 % no sabiedrības kapitāla?"

IV — Tiesvedība Tiesā

22. 2008. gada 17. septembra lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika reģistrēts 2009. gada 26. februārī.

23. Tiesas Statūtu 23. pantā noteiktajā termiņā rakstveida apsvērumus iesniedza Grieķijas Republikas valdība un Komisija.

24. [Grieķijas Republikas un Komisijas pārstāvji] 2010. gada 11. marta tiesas sēdē sniedza mutvārdu apsvērumus.

V — Lietas dalībnieku galvenie argumenti

25. *Grieķijas valdība* un *Komisija* savos apsvērumos ir vienisprātis, ka Direktīvas 68/151 1. pantā tiek pieļauts tāds tiesiskais regulējums kā Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punktā minētais.

26. Gan Grieķijas valdība, gan Komisija uzskata, ka Direktīvas 68/151 mērķis neesot saskaņot akciju sabiedrības koncepcijas vai jēdzienus, tajā esot vienīgi uzskaitīti dalībvalstīs jau pastāvošie sabiedrību veidi, kuriem ir piemērojami direktīvas noteikumi.

27. Tādējādi dalībvalstis esot tiesīgas paredzēt jaunus sabiedrību veidus vai Direktīvas 68/151 1. pantā minētajām sabiedrībām noteikt papildu pienākumus. Šajā sakarā *Komisija* norāda uz Direktīvu 89/667, kuras preambulā ir atzīta nepieciešamība saglabāt tādus valsts noteikumus, kas izņēmuma gadījumos prasa individuālam uzņēmējam būt atbildīgam par sava uzņēmuma saistībām, proti, atkāpjoties arī no tajā minētā sabiedrības ierobežotās atbildības juridiskā instrumenta, kas individuālam uzņēmējam saskaņā ar direktīvu esot jānodrošina visā Kopienā. Gan *Grieķijas valdība*, gan arī *Komisija* secina, ka Kopienu tiesības sabiedrības dalībniekiem negarantējot atbrīvošanu no atbildības par akciju sabiedrības saistībām.

28. Pilnības labad *Grieķijas valdība* norāda, ka Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punktā sabiedrības dalībnieku, kuru līdzdalība pārsniedz 2,5 %, solidārā atbildība neesot gluži vispārējs noteikums. Drīzāk tiesību aktu un ētikas normu, kas attiecas uz televīzijas raidorganizāciju darbību, pārkāpšanas gadījumā šis noteikums paredzot naudas sodu uzlikšanu gan sabiedrībai, kas ir televīzijas raidorganizācijas darbības licences turētāja, gan arī sabiedrības dalībniekiem, jo tiem esot īpaša nozīme sabiedrības dibināšanā un darbībā.

VI — Juridiskais vērtējums

A — *Ievada apsvērumi*

1) Tiesību aktu tuvināšana kā Eiropas sabiedrību tiesību instruments

29. Eiropas Savienības sabiedrību tiesības galvenokārt aplūko pamatnoteikumus nacionālas vai Eiropas izcelsmes uzņēmumiem iekšējā tirgū [7]. Šo pamatnoteikumu konkrētā formulējuma pamatā, no vienas puses, ir tiekšanās pēc valstu sabiedrību tiesību noteikumu saskaņošanas dalībvalstīs un, no otras puses, pārnacionālu sabiedrību tiesību radīšana, kas primāri būtu paredzētas Savienības tiesībās.

30. Lai tiektos pēc atsevišķās dalībvalstīs pastāvošo sabiedrību tiesību noteikumu tuvināšanas, tam ir dažādi iemesli. Galvenais kritērijs ir EKL 43. punktā paredzētais un atbilstoši EKL 48. pantam arī uz sabiedrībām attiecināmais brīvības veikt uzņēmējdarbību princips, saskaņā ar kuru ir jāatceļ ierobežojumi dalībvalstu pilsoņu brīvībai veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī [8]. Tieši attiecībā uz sabiedrībām attiecas tas, ka tās savas tiesības uz brīvību veikt uzņēmējdarbību faktiski var izmantot un tās izmantos tikai saskaņotā tiesiskā regulējumā. Papildu stimuls tiesību aktu saskaņošanai ir izpratne, ka lēmumi par atrašanās vietas izvēli visas Savienības ekonomikas interesēs ir jāpieņem atbilstoši racionāliem ekonomiskiem aspektiem, nevis pamatojoties uz to, kur sabiedrību tiesību

7 — Skat. Behrens, P., "Gesellschaftsrecht", no: *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts* (izdevējs: Manfred A. Dauses). III izdevums, 3. punkts, 3. lpp.

8 — Skat. Rondinelli, M., "Il proceso di armonizzazione del diritto societario europeo", *Percorsi di diritto societario europeo*, Turīna, 2000, 38. lpp., kurš norāda uz ciešo saistību starp Eiropas Savienības sabiedrību tiesību saskaņošanu un brīvību veikt uzņēmējdarbību. Tāpat arī Grünwald, A., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, Vīne, 1999, 12. lpp., un Mustaki, G., Engammare, V., *Droit européen des sociétés*, Bāzele, 2009, 105. lpp.

pamatnoteikumi ir paši labvēlīgākie uzņēmumiem [9]. Turklāt dalībvalstu tiesību sistēmu tuvināšana nodrošina, ka konkurences noteikumi uzņēmumiem Savienībā ir tik vienādi, cik vien iespējams. Visbeidzot līdzīgu juridisku pamatnoteikumu esamība sekmē to, ka uzņēmumu un sabiedrību dalībnieku pārrobežu ieguldījumi tiek veikti ekonomiskās un sociālās attīstības Savienībā interesēs.

2) Direktīvas 68/151 regulējuma priekšmets

31. 1968. gada 9. martā, tātad 10 gadus pēc Romas līgumu stāšanās spēkā pieņemtā Direktīva 68/151 ir ne tikai pirmā direktīva sabiedrību tiesību jomā; drīzāk tā ir pirmais [tiesību aktu] tuvināšanas pasākums civiltiesību jomā vispār [10]. Direktīvas, kuras tiesiskais pamats ir EK līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunkts (EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunkts) [11], mērķis ir aizsargāt trešās personas, it īpaši sabiedrības līgumpartnerus. Tiem vajadzētu iegūt ne tikai nepieciešamo informāciju par sabiedrību, bet arī uzticēties sabiedrības vārdā izteikto gribas izteikumu efektivitātei, kā arī reģistrētas sabiedrības pastāvībai [12]. Tātad tās mērķis saskaņā ar direktīvas preambulas ceturto un sesto apsvērumu ir koordinēt dalībvalstu noteikumus par būtiskas, ar sabiedrību saistītas informācijas atklātību, par saistību, kuras tās uzņēmušās, spēkā esamību un sabiedrības atzīšanu par neesošu. Proti, bija zināmi visu dibinātāju valstu tiesību sistēmām atbilstošie noteikumi par tiesisko attiecību aizsardzību. Tomēr tie nekādā ziņā nebija līdzvērtīgi. Tāpēc, ņemot vērā sabiedrību arvien lielāku pārrobežu darbību paplašināšanos, dalībvalstis apsvēra, ka ir steidzami jātuvina valsts tiesību normas, lai tādējādi Kopienas mērogā saglabātu tiesisko attiecību vispār un it īpaši kreditoru līdzvērtīgu aizsardzību.

32. Pirms tās pieņemšanas norisinājās gadiem ilgas sarunas toreiz vēl no sešām dibinātājām valstīm sastāvošajā Eiropas Ekonomikas kopienā. Ņemot vērā pārējo dalībvalstu, tostarp Grieķijas, pievienošanos 1981. gadā, šīs dalībvalstis Direktīvu 68/151 transponēja kā "acquis communautaire" sastāvdaļu. Katrā pievienošanās aktā direktīvas noteikumi, it īpaši tās 1. pants par attiecīgajām sabiedrībām, ir tikuši pielāgoti paplašinātam dalībvalstu lokam. Šajā direktīvas tiesību normā, kuras interpretāciju iesniedzējtiesa lūdz Tiesai

9 — Rondinelli, M., iepriekš minēts 8. zemsvītras piezīmē, 38. lpp., uzskata, ka tiesību normu tuvināšanai ir jānovērš tas, ka lēmumi par atrašanās vietas izvēli un kapitāla aprite notiek, nevis pamatojoties uz ekonomiskiem aspektiem, bet gan uz to, kur ir labvēlīgākie sabiedrību tiesību pamatnoteikumi.

10 — Skat. Habersack, M., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, 3. izdevums, Minhene, 2006, 5. nodaļa, 1. punkts, 82. lpp.

11 — Atbilst Līguma par Eiropas Savienības darbību 50. panta 2. punktam.

12 — Skat. Hempel, K., *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag* (izdevējs: Heinz Mayer), 44. pants, 19. punkts, 19. lpp.; Rondinelli, M., iepriekš minēts 8. zemsvītras piezīmē, 42. lpp.

savā prejudiciālajā jautājumā, ir noteikta direktīvas piemērojamība personām, uzskaitot visus sabiedrību veidus, uz kuriem tā attiecas katrā atsevišķā dalībvalstī. Turklāt tās visas ir kapitālsabiedrības [13], proti, akciju sabiedrības, akciju komandītsabiedrības un sabiedrības ar ierobežotu atbildību, kurām, neņemot vērā dažas atšķirības atbilstošo sabiedrības veidu struktūrā, dalībvalstu sabiedrību tiesībās ir raksturīgas kopīgas pazīmes.

B — *Par prejudiciālo jautājumu*

33. Viena no šīm kopīgajām pazīmēm ir šajā lietā nozīmīgā kapitālsabiedrības atbildības par sabiedrības parādsaistībām principiālā ierobežošana ar sabiedrības aktīviem. Debitora statuss un ar to saistītā kapitālsabiedrības atbildība pret akcionāriem par sabiedrības parādsaistībām pamatojas uz to, ka viņiem saskaņā ar valsts tiesību aktiem tiek piešķirta tiesībspēja. Šī pastāvīgā sabiedrības tiesībspēja nozīmē, ka sabiedrības vārdā radītās saistības tajā pašā laikā nav sabiedrības dalībnieku parādi. Lai koriģētu atbildības ierobežošanu ar juridiskās personas aktīviem, akciju sabiedrībai un sabiedrībai ar ierobežotu atbildību, piemēram, jābūt kapitāla pamatam, kura iegūšana un saglabāšana kreditoru aizsardzībai tiesību sistēmā tiek stingri uzraudzīta. Neraugoties uz principiālo sabiedrības un tās dalībnieku mantas nošķiršanu kapitālsabiedrību gadījumā, judikatūrā un likumdošanas aktos dalībvalstīs izņēmuma kārtā īpašos apstākļos tiek pieļauta sabiedrības dalībnieku personiskā atbildība par sabiedrības parādsaistībām [14].

34. Šis princips, ciktāl es varu apzināt, ar dažām atšķirībām, ir pazīstams visās

13 — Eiropas sabiedrību tiesību sistēma kā tiesību joma, kurā ir vismaz arī Kopienu tiesību daļa, galvenokārt ietver tikai kapitālsabiedrības (skat. Behrens, P., iepriekš minēts 7. zemsvītras piezīmē, 15. punkts, 8. lpp.). Brīvība veikt uzņēmējdarbību (EKL 43. un 48. pants), kā arī EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunkts kā nozīmīgākā kompetences tiesību norma Eiropas Savienības sabiedrību tiesībās attiecas uz visām akciju sabiedrībām, kuru mērķis ir gūt peļņu, pat uz tādām, kas ir reglamentētas publiskajās tiesībās. Tomēr, neraugoties uz pamattiesībām, Eiropas sabiedrību tiesību normatīvo saturu attiecībā uz līgumsabiedrībām nosaka viens tiesību akts — Eiropas Ekonomisko interešu grupu statūti (skat. Grundmann, S., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, Heidelberga, 1. nodaļa, 12. punkts, 6. lpp.). Iemesls, kāpēc likumdošanā ir uzsvars uz akciju sabiedrībām, varētu būt tāds, ka šī sabiedrību kategorija pati par sevi, ņemot vērā to struktūru, ir jāuzskata par optimālu sabiedrības veidu uzņēmumiem, kas darbojas visā Kopienā (skat. Grünwald, A., iepriekš minēts 8. zemsvītras piezīmē, 13. lpp.).

14 — Skat. par sabiedrības un sabiedrības dalībnieku mantas nošķiršanas principu Kraft, A., Kreutz, P., *Gesellschaftsrecht*, 10. izdevums, Berlīne, 1997, 50. un 51. lpp., vai par sabiedrības un sabiedrības dalībnieku atbildības nošķiršanas principu kapitālsabiedrībās Kocbek, M. *Zakon o gospodarskih družbah (ZGD) s komentarjem*, 2. izdevums, GV Založba, 2002, I sējums, 127. lpp.

dalībvalstīs [15]. Turklāt šis princips ir iekļauts Regulā Nr. 2157/2001 [16], uz kuras pamata ir tikusi izveidota Eiropas uzņēmējsabiedrības pārvalstiska sabiedrības forma (*Societas Europaea*, *SE*) [17]. Vai un cik lielā mērā sabiedrību tiesībās, ņemot vērā pamata lietas apstākļus, izņēmuma kārtā ir atļauta atbildības attiecināšana uz sabiedrības dalībnieku mantu, ir jānoskaidro, interpretējot attiecīgos direktīvas noteikumus, proti, ņemot vērā tās tekstu, sistēmisko kopsakaru, kā arī tās jēgu un mērķi, tāpat ņemot vērā pašreizējo saskaņošanas pakāpi Savienības sabiedrību tiesību jomā.

35. Sniedzot atbildi uz prejudiciālo jautājumu, tomēr vispirms ir jāpārbauda, vai strīdus

15 — Valsts tiesību sistēmās ir noteikts kapitālsabiedrību atbildības ierobežojums, lai gan formulējumi ir atšķirīgi. Atsevišķos gadījumos kreditori attiecībā uz sabiedrības saistībām var pretendēt tikai uz sabiedrības mantu; citās tiesību sistēmās ir noteikts, ka sabiedrības dalībnieki atbild tikai ar noteiktu ieguldījumu vai ka viņi personīgi neatbild. Tas vienmēr nozīmē, ka sabiedrības dalībnieki pret sabiedrības kreditoriem, tātad — ārējās attiecībās nav atbildīgi (skat. Schwarz, G. C. *Europäisches Gesellschaftsrecht*, 1. izdevums, Bādenbādene, 2000, 289. punkts, 187. lpp.). Vācija: *Aktiengesetz* (*AktG*, Likums par akciju sabiedrībām) 1. panta 1. punktā un *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (*GmbHG*, Likums par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību) 13. panta 2. punktā ir noteikts, ka par sabiedrības saistībām pret tās kreditoriem atbild tikai sabiedrības manta. Francija: *Code de Commerce* (Komerclikums) L. 223-1. panta 1. punktā ir noteikts, ka sabiedrību ar ierobežotu atbildību (*société à responsabilité limitée*) dibina viena vai vairākas personas, kas atbild par zaudējumiem vienīgi savu kapitāldaļu apmērā. Tas pats izriet no *Code de Commerce* L. 225-1. panta, ka akciju sabiedrības (*société anonyme*) dalībnieki atbild par zaudējumiem tikai savu kapitāldaļu apmērā. Austrija: *Bundesgesetz über Aktiengesellschaften* (*AktG*, Federālais likums par akciju sabiedrībām) 48. pantā un *Gesetz über Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (*GmbHG*, Likums par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību) 61. panta 2. punktā ir noteikts, ka par sabiedrības saistībām pret tās kreditoriem ir atbildīga tikai sabiedrības manta. Slovēnija: *Zakon o gospodarskih družbah* (*ZGD-1*, Likums par sabiedrībām) 7. panta 2. punktā ir paredzēts, ka likumā ir noteikts, kad un kā sabiedrības dalībnieki ir atbildīgi kopā ar sabiedrību. Atbilstoši *ZGD-1* 168. panta 2. punktam akciju sabiedrība par savām saistībām ir atbildīga pret kreditoriem ar visu savu mantu. Saskaņā ar *ZGD-1* 168. panta 3. punktu akcionāri attiecībā pret kreditoriem nav atbildīgi par sabiedrības saistībām. Līdzīgi atbilstoši 472. pantam sabiedrības dalībnieki neatbild par sabiedrības ar ierobežotu atbildību saistībām (skat. turklāt Kocbek, M., iepriekš minēts 14. zemsvītras piezīmē, I sējums, 122., 530. lpp., un II sējums, 336. lpp.). Apvienotā Karaliste: tādas kapitālsabiedrības kā *public company limited by shares* un *private company limited by shares* ir reglamentētas *Companies Act 2006* (2006. gada Likums par kapitālsabiedrībām). Pirmā no minētajām ir līdzīga Vācijas akciju sabiedrībai, otrā — Vācijas sabiedrībai ar ierobežotu atbildību (skat. Just, C., *Die englische Limited in der Praxis*, Minhene, 2005, 4. lpp.). *Companies Act* 1. panta 1. punktā ir noteikts, ka sabiedrība ir *limited company*, ja tās dalībnieku atbildība ir ierobežota tās statūtos, un ka atbildība var būt ierobežota ar kapitāldaļām (*shares*) vai ar galvojuma summu (*guarantee*). Spānija: 1995. gada 23. marta Likuma Nr. 2/1995 (*Ley de Sociedades de Responsabilidad Limitada*, Likums par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību) 1. pantā ir noteikts, ka sabiedrības kapitālu veido kapitāldaļas, kas sastāv no sabiedrības dalībnieku ieguldījumiem, un ka sabiedrības dalībnieki neatbild par sabiedrības saistībām. Tas pats ir noteikts Likuma Nr. 1564/1989 (*Ley de Sociedades Anónimas*, Likums par akciju sabiedrībām) 1. pantā.

16 — Padomes 2001. gada 8. oktobra Regula (EK) Nr. 2157/2001 par Eiropas uzņēmējsabiedrības statūtiem (OV L 294, 1. lpp.).

17 — Eiropas akciju sabiedrībai saskaņā ar Regulas Nr. 2157/2001 1. pantu ir juridiskās personas statuss. Kā juridiskai personai sabiedrībai (un nevis tās dalībnieku kopumam) ir tiesības un pienākumi pret trešajām personām. Atbilstoši regulas 1. panta 2. punkta otrajam teikumam katra atsevišķa akcionāra, tātad dalībnieka atbildība ir ierobežota tikai ar viņa parakstīto akciju nominālo vērtību. No noteikuma neizriet, vai atbildība par ieguldījumu veikšanu ir ierobežota iekšēji vai arī Eiropas akciju sabiedrības kreditori var arī tieši vērsties pret akcionāriem. Fakts, ka sabiedrība ir juridiska persona, automātiski neizslēdz ārēju atbildību. Tā kā juridiskai personai pašai ir pienākumi un tiesības, principā ir nepieciešams īpašs noteikums, lai pamatotu tās dalībnieku ārējo atbildību. Faktiski tiesiskās attiecības kreditoriem ir tikai ar sabiedrību, nevis ar tās dalībniekiem. Schröder, A., *Europäische Aktiengesellschaft SE* (izdevējs: Gerhard Manz, Barbara Mayer, Albert Schröder), Bādenbādene, 2005, *SE* regulas 1. pants, 25.–29. punkts, 49. un 50. lpp., pamatoti norāda, ka sabiedrības akcionāru vispārējai ārējai atbildībai pret sabiedrības kreditoriem nav pamata. Autors uzskata, ka regulas 1. panta 2. punkta otrais teikums nerada tādu pamatu, bet ierobežo akcionāra pienākumu palielināt savus ieguldījumus līdz konkrētam apmēram, nenosakot, vai pienākums attiecas uz iekšējām vai ārējām attiecībām. Tikai izņēmuma gadījumos, ja kreditoru intereses nevar apmierināt citādā veidā, sabiedrības un sabiedrības dalībnieku nošķiršanas princips varētu tikt pārkāpts un atbildība varētu skart sabiedrības dalībniekus.

valsts tiesiskais regulējums ietilpst Direktīvas 68/151 piemērošanas jomā, pēc tam pārbaudot, vai tas atbilst direktīvā paredzētajām prasībām.

1) Sekundārās tiesību normas kā pārbaudes kritērijs

a) Direktīvas 68/151 piemērojamība

i) Akciju sabiedrības esamība Direktīvas 68/151 izpratnē

36. Direktīvas 68/151 1. pantā ir definēts klasiskais kapitālsabiedrību loks, pie kura pieder arī tāds sabiedrības veids kā akciju sabiedrība, kāds ir prasītājai pamata lietā atbilstoši attiecīgajiem Grieķijas tiesību noteikumiem. Līdz ar to direktīva, ņemot vērā šo formālo saikni ar noteiktu sabiedrības veidu, katrā ziņā *ratione personae* ir piemērojama.

37. Vēl ir jāpārbauda, vai Direktīva 68/151 ir piemērojama materiāli. Šajā sakarā vajadzētu būt vismaz atzītam atbildības par akciju sabiedrības saistībām ierobežošanas principam.

ii) Atbildības ierobežošanas atzīšana

38. Akciju sabiedrību tiesiskais regulējums ir kļuvis par dažādu Eiropas Savienības tiesisko regulējumu priekšmetu, kuri kopumā atklāj būtībā pilnīgu koncepciju [18]. Atbilstoši šai koncepcijai akciju sabiedrība ir juridiski patstāvīga un tai ir akcijās sadalīts minimālais kapitāls. No atbildības par sabiedrības parādsaistībām akcionāri ir atbrīvoti: šī iemesla dēļ atbilstošajos tiesību noteikumos ir nodrošināta sabiedrības kapitāla iegūšana un saglabāšana. Sabiedrības organizatorisko struktūru raksturo vadības un pilnsapulces nošķiršana, kā arī vadības līmenī izpildinstitūcijas un uzraudzības nošķiršana. Tas ir spēkā neatkarīgi no tā, vai vadības līmenī ir paredzētas divas atsevišķas institūcijas (duālā sistēma) vai viena vienīga institūcija (monistiskā sistēma); Eiropas Savienības sabiedrību tiesībās abi modeļi ir alternatīvi. Principā kapitāldaļas ir brīvi apgrozāmas un pārdodamas biržā; akcionāriem ir vienādas tiesības (it īpaši balsstiesības un tiesības uz dividendēm) un pienākumi (ieguldījuma pienākums). Grāmatvedība tiek reglamentēta detalizēti; grāmatvedības dokumentiem tiek veikta revīzija un tie ir

18 — Tāpat uzskata arī Behrens, P., iepriekš minēts 7. zemsvītras piezīmē, 15. punkts, 8. lpp., kurš norāda uz ļoti daudzām pazīmēm, kas ir atšķirīgas Eiropas Savienības akciju sabiedrību tiesībām.

publiskojami. Koncernu tiesiskajā regulējumā ir regulētas saistīto sabiedrību īpašās problēmas. Šī akciju sabiedrību tiesiskā koncepcija dalībvalstu vidū nozīmīgākajos aspektos, piemēram, attiecībā uz pārvaldes struktūras uzbūvi, tomēr ir diskutējama, tāpēc atbilstoši tuvināšanas pasākumi vēl nav veikti.

39. Kas attiecas uz šajā lietā nozīmīgo atbildības ierobežošanas aspektu, ir jānorāda, ka Direktīvā 68/151 tas acīmredzami tiek atzīts kā kapitālsabiedrību tiesību princips [19]. Tādējādi no šīs direktīvas preambulas trešā apsvēruma var secināt direktīvas pieņēmēja apsvērumu, ka "vienīgais nodrošinājums, ko [1. pantā minētās sabiedrības] piedāvā [sniedz] trešajām personām, ir to aktīvi". Turklāt šīs direktīvas 7. pantā ir ietverts tiesiskais regulējums, kurā personām ir paredzēta solidāra atbildība par sabiedrības saistībām, kas ir radušās no darbības sabiedrības vārdā, pirms vēl ir iegūts juridiskās personas statuss. Arī tas norāda uz iepriekš minētā principa par sabiedrības un dalībnieku mantas nošķiršanu atzīšanu. Šīs direktīvas preambulas trešajam apsvērumam līdzīgs formulējums ar norādi uz tajā ietvertajiem noteikumiem ir atrodams tostarp Direktīvā 78/660 [20], saskaņā ar kuru "šajās jomās šiem sabiedrību veidiem ir vajadzīga vienlaicīga saskaņošana, jo [..] trešajām personām tās nepiedāvā [nesniedz] nekādas citas garantijas, kā vien savus neto aktīvus". Turklāt, arī no Direktīvas 89/667, kuru ir minējusi iesniedzējtiesa un lietas dalībnieki, acīmredzami izriet atbilstoša principa esamība, sakarā ar ko atbildības ierobežošana tiek raksturota kā svarīgs tā dēvētās vienas personas sabiedrības "juridiskais līdzeklis" [21].

40. Līdz ar to mans secinājums ir tāds, ka Kopienu likumdevējs, pieņemot attiecīgās direktīvas, skaidri neparedzēja atbildības ierobežošanu, tomēr skaidri pamatojās uz tādu principu valstu sabiedrību tiesību regulējumos un uz atbilstošām nerakstītajām Kopienu tiesībām [22]. Tas skaidri neliecina par to

19 — Šajā ziņā skat. Schwarz, G. C., iepriekš minēts 15. zemsvītras piezīmē, 289. punkts, 187. lpp., saskaņā ar kura viedokli atbildības ierobežošana ar sabiedrības mantu, kā tiek uzskatīts doktrīnā, tiek atzīta par Direktīvā 68/151 minēto sabiedrībām raksturīgu pazīmi.

20 — Padomes 1978. gada 25. jūlija Ceturtā direktīva 78/660/EEK, kas pamatojas uz Līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunktu un attiecas uz noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem (OV L 222, 11. lpp.).

21 — Vienas personas sabiedrība ir kapitālsabiedrība, kur visas kapitāldaļas pieder vienai fiziskai vai juridiskai personai. Praktiski šajā gadījumā tas ir individuāls komersants (individuāls uzņēmējs), kas ar savu sabiedrību, kurai ir ierobežota atbildība, piedalās tiesiskajās attiecībās, tomēr viņa atbildība ir ierobežota tikai ar viņa ieguldījumu apmēru.

22 — Tāpat arī Grundmann, S., iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, 9. nodaļa, 286. punkts, 127. lpp.

precīzo normatīvo saturu. Tāpēc es to aplūkošu, pārbaudot strīdus valsts tiesiskā regulējuma saderīgumu ar Direktīvu 68/151.

iii) Atbildība par akciju sabiedrības saistībām

41. Direktīvā 68/151 ir atzīta atbildības ierobežošana ar sabiedrības aktīviem, tomēr, kā tas izriet no preambulas otrā apsvēruma, tā skaidri attiecas tikai uz sabiedrības "saistībām", kuras tā uzņēmusies. Rodas jautājums, vai arī valsts uzliktie naudas sodi ir ietverti šajā jēdzienā.

42. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru [23] no prasības nodrošināt vienveidīgu Kopienu tiesību piemērošanu un ievērot vienlīdzības principu izriet, ka Kopienu tiesību normu jēdzieni, kuros nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, kas ļautu noskaidrot to nozīmi un piemērojamību, parasti visā Kopienā ir jāinterpretē neatkarīgi un vienveidīgi, ņemot vērā noteikuma kontekstu un attiecīgā tiesiskā regulējuma mērķi. Ja Kopienu likumdevējs kādā Kopienu tiesību aktā tomēr ir netieši norādījis uz valsts paražām, tad Tiesas kompetencē nav dot izmantotajam jēdzienam vienveidīgu definīciju Kopienu tiesībās [24].

43. Tomēr direktīvā nav atrodama nedz šī nenoteiktā juridiskā jēdziena definīcija, nedz arī no tās ir secināmi jebkādi tā interpretācijas elementi. Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka Eiropas Savienības sabiedrību tiesību mērķis nav pilnīgi vienādot sabiedrību tiesiskā regulējuma valsts tiesību normas. Tās līdz šim brīdim, tuvinot tiesību aktus ar direktīvu regulējuma metodi, ir tikai reglamentējušas atsevišķus sabiedrību tiesību aspektus [25], kas arī pamato izteicienu "koordinēt" un "paredzēt vienādošanu" izmantošanu EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunktā. Tā tikai nelielā mērā ir saskaņošana. Tas atšķir uz EKL 44. panta 2. punkta

23 — Skat. tostarp 1984. gada 18. janvāra spriedumu lietā 327/82 *Ekro* (*Recueil*, 107. lpp., 11. punkts), 2000. gada 19. septembra spriedumu lietā C-287/98 *Linster* (*Recueil*, I-6917. lpp., 43. punkts), 2000. gada 9. novembra spriedumu lietā C-357/98 *Yiadom* (*Recueil*, I-9265. lpp., 26. punkts), 2003. gada 6. februāra spriedumu lietā C-245/00 *SENA* (*Recueil*, I-1251. lpp., 23. punkts), 2004. gada 12. oktobra spriedumu lietā C-55/02 Komisija/Portugāle (Krājums, I-9387. lpp., 45. punkts), 2005. gada 27. janvāra spriedumu lietā C-188/03 *Junk* (Krājums, I-885. lpp., 27.–30. punkts) un 2006. gada 7. decembra spriedumu lietā C-306/05 *SGAE/Rafael Hoteles* (Krājums, I-11519. lpp., 31. punkts).

24 — Skat. iepriekš 23. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Ekro*, 14. punkts.

25 — Jung, P., Müller-Huschke, W., *EU-Kommentar* (izdevējs: Jürgen Schwarze), 2. izdevums, Bādenbādene, 2009, EKL 44. pants, 14. punkts, uzskata, ka no EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunkta teksta ("koordinējot", "paredzot [..] vienādošanu") un no tā sistēmiskā kopsakara ar EKL 44. panta 1. punktā paredzēto noteikumu par kompetenci, kas ir saistīts tikai ar direktīvu pieņemšanu, izriet, ka mērķis ir nevis tiesību aktu vienādošana, bet gan tikai to tuvināšana. Līdzīgi arī Kempel, K., iepriekš minēts 12. zemsvītras piezīmē, 44. pants, 13. punkts, 17. lpp. Prats Jané, S., *Evolución del Derecho societario europeo*, Badahosa, 2007, 13. lpp., uzsver pamatatšķirību starp tiesību aktu tuvināšanu un tiesību aktu vienādošanu. Mustaki, G., Engammare, V., iepriekš minēti 8. zemsvītras piezīmē, 105. lpp., norāda, ka EK līgums paredz tikai tiesību aktu koordinēšanas, nevis vienādošanas pienākumu, kas ļauj dalībvalstīm sabiedrību tiesībās saglabāt valstu īpatnības.

g) apakšpunkta pamatotās direktīvas no tiem tiesību aktiem Eiropas Savienības sabiedrību tiesību jomā, kas tika pieņemti, piemēram, pamatojoties uz EKL 95. pantu. Proti, EKL 95. pantā izmantotais "tiesību aktu tuvināšanas" jēdziens nav jāsaprot tehniski, jo tas ietver gan tuvināšanu šaurākā nozīmē, gan tiesību aktu vienādošanu [26]. Neņemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar EKL 95. pantu ir iespējams pieņemt ne tikai direktīvas, bet arī regulas un lēmumus kā citus saistošos pasākumus EKL 249. panta izpratnē.

44. Turklāt tiesību aktu tuvināšana, kā tas skaidri izriet no EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunkta juridiskā pamata, notiek tikai *tiktāl*, ciktāl ir *nepieciešams*. Šāds formulējums liecina, ka subsidiaritātes princips šajā gadījumā bija paredzēts jau pirms tā noteikšanas EKL 5. panta otrajā daļā [27]. Tātad Savienības rīcība nozīmē, ka dalībvalstis pietiekami nespēj sasniegt paredzētās darbības mērķus un ka paredzētās darbības apjoma vai rezultātu dēļ tos var vieglāk sasniegt Kopienā. Pamatojoties uz EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunkta tekstu un sistēmisko izvietojumu tiesību aktos par brīvību veikt uzņēmējdarbību ir nepieciešami tikai tādi tiesību aktu tuvināšanas pasākumi, kuri efektīvi novērš vai vismaz mazina sakarā ar atšķirībām dalībvalstu sabiedrību tiesību normās radušos šķēršļus sabiedrību brīvības veikt uzņēmējdarbību izmantošanai. Tomēr direktīvā nekas neliecina par to, ka direktīvas pieņēmējs šajā jomā būtu uzskatījis, ka ir nepieciešams tiesiskais regulējums Savienības mērogā.

45. Ja sabiedrības saistību jēdziens saturiski nav definēts, tas var līdz ar to nozīmēt, ka direktīvas pieņēmējs acīmredzami nav domājis saskaņot šo jēdzienu, gluži pretēji, vēloties dot iespēju valsts tiesību aktos noteikt precīzāku normatīvo formulējumu. Tā kā direktīvas pieņēmējs šajā jomā nav īstenojis savu likumdošanas kompetenci, tā vietā netieši norādot uz dalībvalstu tiesisko regulējumu, Tiesa nevar šim jēdzienam sniegt vienveidīgu Kopienu tiesību definīciju.

46. Tādējādi valsts tiesai, ņemot vērā savu valsts tiesisko regulējumu, ir jānosaka, vai valsts uzliktie naudas sodi var tikt atzīti par akciju sabiedrības saistībām. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šo jautājumu iesniedzējtiesas tiesnešu vairums noraida. Tomēr iesniedzējtiesas tiesnešu mazākums to apstiprina, proti, atsaucoties uz Grieķijas konstitūcijā aizsargāto ekonomisko brīvību, kā arī uz šīs dalībvalsts sabiedrību tiesībās atzītajiem principiem.

26 — Tāpat arī Schwarz, G. C., iepriekš minēts 15. zemsvītras piezīmē, 201. punkts, 129. lpp.

27 — Doktrīnā valda viedoklis, ka šīs koordinēšanas kompetences realizēšana ir saistīta ar samērīgas rīcības nosacījumu EKL 5. panta 3. punkta izpratnē. Daži autori uzskata, ka nepieciešamības prasība EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunktā tiek precizēta subsidiaritātes principa veidā (skat. Behrens, P., iepriekš minēts 7. zemsvītras piezīmē, 6.a punkts, 4. lpp.). Turpretim Schwarz, G. C., iepriekš minēts 15. zemsvītras piezīmē, 198. punkts, 128. lpp., tajā saskata subsidiaritātes principa priekšteci.

47. Ja iesniedzējtiesa nonāktu pie secinājuma, ka naudas sodi saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu nevar tikt uzskatīti par akciju sabiedrības saistībām, tad šajā gadījumā būtu jāuzskata, ka strīdus valsts tiesiskais regulējums neietilpst Direktīvas 68/151 piemērošanas jomā. Uz jautājumu par saderīgumu konsekventi būtu jāatbild tādējādi, ka šādā gadījumā tāds tiesiskais regulējums kā Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punktā minētais nav pretējs Direktīvai 68/151.

48. Ņemot vērā apstākli, ka Grieķijas tiesību sistēmā acīmredzami vēl nav ticis panākts vienots viedoklis šajā tiesību jautājumā, kā arī, ņemot vērā vajadzību sniegt iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi uz prejudiciālo jautājumu [28], turpmāk pilnīguma labad ir jāpārbauda juridiskā situācija arī gadījumam, ja naudas sodi tiktu kvalificēti kā sabiedrības saistības, kas radītu akciju sabiedrības un vajadzības gadījumā izņēmuma kārtā arī akcionāru atbildību, ja notiek atbildības attiecināšana uz akcionāriem.

28 — 1979. gada 12. jūlija spriedumā lietā 244/78 *Union Laitière Normande* (*Recueil*, 2663. lpp., 5. punkts) Tiesa ir paskaidrojusi, ka, lai gan EKL 234. pantā tai nav atļauts vērtēt lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatus, tomēr vajadzība veikt lietderīgu Kopienu tiesību interpretāciju var radīt nepieciešamību noskaidrot tiesisko kontekstu, kurā ir jāietilpst lūgtajai interpretācijai. Lenaerts, K., Arts, A., Maselis, I., *Procedural Law of the European Union*, 2. izdevums, 188. lpp., 6-021. punkts, uzskata, ka nekas neliedz Tiesai izklāstīt tās pamata lietas faktu un dažu valsts tiesību aspektu izpratni kā atskaites punktu piemērojamo Kopienu tiesību normu un Kopienu tiesību principu lietderīgai interpretācijai.

iv) Akciju sabiedrības atbildības apjoms

49. Tā kā Direktīvā 68/151 nav paredzēta arī tās materiālās piemērošanas jomas ierobežošana atbilstoši sabiedrības saistību konkrētām kategorijām, bet kopumā tā attiecas uz akciju sabiedrības kā sabiedrības veidu, tad tāds tiesiskais regulējums kā Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punktā minētais arī ietilpst Direktīvas 68/151 piemērošanas jomā.

b) Saderīgums ar Direktīvu 68/151

50. Uzdodot prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 68/151 1. pantā ir aizliegts tāds valsts tiesiskais regulējums kā Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punktā minētais. Tādējādi nenovēršami tiek izvirzīts jautājums par tāda tiesiskā regulējuma saderīgumu ar Kopienu tiesībām, turklāt ir jāatgādina, ka prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesai nav jāizvērtē valsts tiesību aktu saderīgums ar Kopienu tiesībām, nedz arī jāinterpretē valsts tiesību akti. Turpretī Tiesa var iesniedzējtiesai sniegt visus Kopienu tiesību interpretācijas elementus, kas tai ļautu izlemt jautājumu par

šādu saderīgumu, taisot spriedumu izskatāmajā lietā [29].

51. Tātad Tiesai šajā lietā jāizvērtē tikai Kopienu tiesību normas, sniedzot to interpretāciju, kas būtu lietderīga iesniedzējtiesai, kurai, lai izskatāmajā lietā pieņemtu nolēmumu, ir jāizvērtē valsts tiesību normu saderīgums ar Kopienu tiesībām [30].

52. Tāds valsts tiesiskais regulējums kā Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punktā minētais tikai tad neatbilstu Direktīvas 68/151 1. pantam, ja tas paredzētu izsmeļošu akciju sabiedrības atbildības ierobežošanas tiesisko regulējumu, kas izslēgtu atbildības attiecināšanu uz sabiedrības dalībniekiem pamata lietas apstākļos.

53. Kā jau minēts, Direktīvā 68/151 ir iespējams konstatēt sabiedrības un sabiedrības dalībnieku mantas nošķiršanas principa atzīšanu [31], tomēr tas uzreiz nenozīmē izsmeļošu šīs jomas tiesisko regulējumu. Komisija ir pamatoti paskaidrojusi, ka saskaņot akciju sabiedrības sabiedrību veidus kā tādus — kādi tie ir pazīstami dalībvalstu tiesību sistēmās — nav Direktīvas 68/151 mērķis. Jau minēts [32], ka tās juridiskais pamats EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunktā ir paredzēts tiesību aktu saskaņošanai, nevis tiesību aktu vienādošanai. Šis noteikums nevar tikt arī izmantots kā pamats pārnacionālu sabiedrību formu radīšanai. Sabiedrību tiesību visaptverošs tiesiskais regulējums nav uz šīs līguma normas pamata pieņemto direktīvu mērķis. Tajās nevis radīts vienveidīgs tiesiskais regulējums, bet gan tikai saskaņotas atsevišķas jomas, ar direktīvu regulējuma metodi atstājot dalībvalstīm rīcības brīvību. Direktīvu mērķis ir ieviest Savienībā pēc būtības līdzvērtīgus sabiedrības dalībnieku un kreditoru aizsardzības tiesību normu regulējumus [33].

54. Tāpēc, kā tiek pareizi uzskatīts, Direktīvas 68/151 1. pantā katrai atsevišķai dalībvalstij ir tikai noteikti tie sabiedrību veidi, kuriem jāpiemēro Direktīvā 68/151 ietvertie atklātības pienākumi. Šajā noteikumā nav definēti ne konkrēti sabiedrību veidi, nedz arī uz tiem tiek attiecinātas īpašas pazīmes. Tā vietā tiek vienkārši uzskaitīti jau dalībvalstu

29 — Skat. turklāt 1993. gada 15. decembra spriedumu lietā C-292/92 *Hünermund* u.c. (*Recueil*, I-6787. lpp., 8. punkts), 2006. gada 23. marta spriedumu lietā C-237/04 *Enirisorse* (Krājums, I-2843. lpp., 24. punkts), 2008. gada 31. janvāra spriedumu lietā C-380/05 *Centro Europa* 7 (Krājums, I-349. lpp., 49. un 50. punkts) un 2008. gada 16. decembra spriedumu lietā C-213/07 *Michaniki* (Krājums, I-9999. lpp., 51. punkts).

30 — Skat. turklāt iepriekš 29. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Michaniki*, 52. punkts.

31 — Skat. šo secinājumu 39. punktu.

32 — Skat. šo secinājumu 43. punktu.

33 — Šajā ziņā skat. Hempel, K., iepriekš minēts 12. zemsvītras piezīmē, 44. pants, 13. punkts, 17. lpp.

tiesību sistēmās zināmie sabiedrību veidi [34]. Tāpēc dalībvalstīm nevar tikt aizliegts tur minētajiem sabiedrību veidiem noteikt papildu pienākumus, ar nosacījumu, ka tie nav pretrunā direktīvai vai citiem Kopienu tiesību noteikumiem.

55. Tā, piemēram, nav iespējams minēt nevienu direktīvas noteikumu, kas dalībvalstīm liek savas valsts sabiedrību tiesībās paredzēt, ka akciju sabiedrības atbildība ir jāierobežo ar sabiedrības mantu, kaut gan daudzu valstu tiesību sistēmās atbilstošs noteikums ir paredzēts [35]. Šķiet, drīzāk ir tieši pretēji, vēl jo vairāk tādēļ, ka Direktīvā 89/667 tās preambulas piektajā apsvērumā gan ir minēts atbildības ierobežošanas princips kā nepieciešams individuāla uzņēmēja "juridisks līdzeklis", tomēr vienlaikus neskarot dalībvalstu tiesības "izņēmuma gadījumos pras[īt] [konkrētam] uzņēmējam būt atbildīgam par sava uzņēmuma saistībām". Tas ļauj secināt, ka atkāpes no atbildības ierobežošanas atbilstoši Kopienu tiesībām ir pilnīgi pieļaujamas. Kopienu likumdevējs pats tomēr tās nenosaka. Taču, kā to apliecina Direktīva 89/667, Kopienu likumdevējs tās pieļauj [36] — daļēji skaidri definētos gadījumos formulējums ir precīzs (piemēram, Direktīvas 89/667 2. panta 2. punkts), bet daļēji tas nav tik precīzs un ir izteikts ģenerālklauzulas veidā (preambulas piektais apsvērums: "izņēmuma gadījumos"). Kamēr Direktīvas 89/667 2. panta 2. punkts atbilstoši preambulas sestajam apvērumam ir uzskatāms par izsmeļošu, atkāpe no atbildības ierobežošanas, atsaucoties uz tā dēvēto izņēmuma gadījumu preambulas piektā apsvēruma izpratnē, ir jāpamato ar atsevišķa gadījuma apstākļiem.

56. Tomēr attiecībā uz minētajiem noteikumiem ir jāņem vērā, ka tie ir piemērojami tikai individuālam uzņēmējam. Turpretim līdzīga tiesiskā regulējuma Direktīvā 68/51, kas ir piemērojama pamata prāvā, nav. Tieši

34 — Šajā ziņā skat. arī Grünwald, A., iepriekš minēts 8. zemsvītras piezīmē, 13. punkts, kurš norāda, ka Savienības direktīvas sabiedrību tiesību jomā ir saistītas tikai ar juridiskās formas formālo kritēriju. Ņemot vērā šo faktu, kā arī ievērojot akciju sabiedrību atšķirīgo izplatību, faktiski saskaņošanas līmenis dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgs. Schwarz, G. C., iepriekš minēts 15. zemsvītras piezīmē, 282. punkts, 182. lpp., skaidro, ka Savienības direktīvas sabiedrību tiesību jomā neietver visas tās sabiedrības, uz kurām arī attiecas brīvība veikt uzņēmējdarbību. Drīzāk direktīvu piemērošanas jomas ietver tikai noteiktus, īpaši minētus sabiedrību veidus konkrētās dalībvalstīs. Tātad priekšroka esot uzskaitīšanas regulēšanas metodei, nevis vispārīgiem jēdzieniem, kuriem nepieciešama interpretācija. Attiecīgās direktīvas vai direktīvas projekta 1. pantā tiek minētas sabiedrību juridiskās formas, kurām ir piemērojami koordinācijas pasākumi.

35 — Šajā ziņā skat. Werlauff, E., *EU-Company Law*, 2. izdevums, Kopenhāgena, 2003, 40. lpp. Autors, pirmkārt, skaidro, ka direktīvu noteikumi sabiedrību tiesību jomā neparedzot dalībvalstu pienākumu savās akciju sabiedrības definīcijās kā būtisku pazīmi paredzēt to, ka sabiedrības atbildība ir ierobežota ar sabiedrības kapitālu, lai gan atbilstoši noteikumi esot atrodami daudzu valstu tiesību sistēmās. Otrkārt, autors norāda, ka esošie direktīvu noteikumi neliedz saglabāt vai nu tiesību aktos, vai judikatūrā tādus noteikumus, kas konkrētos gadījumos saskaņā ar atbildības paplašināšanas principu (vāciski: "Haftungsdurchgriff"; dāniski: "ansvarsgenombrott"; angliski: "principle of lifting the veil") uzliek sabiedrības dalībniekiem tiešu atbildību par sabiedrības parādiem.

36 — Tāpat arī Grundmann, S., iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, 9. nodaļa, 288. punkts, 128. lpp.

tādēļ nav atrodami nekādi izņēmuma apstākļi, kas atļauj atkāpties no atbildības ierobežošanas Grieķijas valdības norādīto iemeslu dēļ. Atbilstoši Grieķijas valdības apgalvojumiem strīdus valsts tiesisko regulējumu pamato sabiedrības un sociālās intereses. Sankciju, kas esot iecerēta kā sabiedrības dalībnieku saimnieciskās darbības ierobežošana, pamato apsvērums, ka šie dalībnieki, ņemot vērā viņu piedalīšanos pilnsapulcē un administratīvo struktūru iecelšanā, varot uzraudzīt, lai tiek ievēroti tiesību akti un ētikas normas, kas regulē televīzijas raidorganizāciju darbību [37].

ja notiek atkāpšanās no akciju sabiedrības atbildības ierobežojuma.

58. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uz prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka tāds tiesiskais regulējums kā Likuma Nr. 2328/1995 4. panta 3. punktā minētais, kurā ir noteikts, ka šī panta iepriekšējos punktos paredzētie naudas sodi par tiesību aktu un ētikas normu, kas attiecas uz televīzijas raidorganizāciju darbību, pārkāpumiem solidāri tiek uzlikti ne tikai sabiedrībai, kas ir televīzijas raidorganizācijas izveidošanas un darbības licences turētāja, bet arī visiem akcionāriem, kuru līdzdalība pārsniedz 2,5 %, nav pretrunā Direktīvai 68/151.

57. Ņemot vērā, ka nav skaidra tiesiskā regulējuma Direktīvā 68/151, iepriekš minēto apsvērumu dēļ pilnvaras kvalificēt izņēmuma kārtā atļautas atkāpšanās no akciju sabiedrību atbildības ierobežošanas ietilpst valsts likumdevēja kompetencē [38]. Tā kā saskaņošana nav notikusi, būtībā dalībvalstīm pēc saviem ieskatiem ir jāizlemj, kādā mērā tās vēlas ņemt vērā konkrēto interešu aizsardzību gadījumā,

2) Saderīgums ar primārajiem tiesību aktiem

a) Atsaukšanās uz primārajiem tiesību aktiem pieļaujamība

59. Kā jau minēts, valsts likumdevēja pamatkompetenci Direktīvas 68/151 1. pantā minēto sabiedrību veidiem piemērot papildu pienākumus ierobežo citas Kopienu tiesību

37 — Skat. Grieķijas valdības rakstveida apsvērumu 9. un 10. punktu.

38 — Skat. 1997. gada 16. decembra spriedumu lietā C-104/96 *Coöperatieve Rabobank* (Krājums, I-7219. lpp., 22.–24. punkts), kurā Tiesa ir atzinusi valsts likumdevēja reglamentēšanas kompetenci, ja Direktīvā 68/151 nav konkrētas normas. Lietā tika izskatīts jautājums, vai valsts tiesību aktos var paredzēt institucionālas pārstāvības pilnvarojuma ierobežojumus individuālos gadījumos arī tad, ja trešā persona skaidri nav zinājusi par pārkāpumu. Tiesa atbildēja apstiprinoši, pamatojot, ka Kopienu likumdevējs neesot vēlējies reglamentēt šos (interešu konflikta un darījuma noslēgšanas ar sevi) gadījumus, tāpēc pastāv nepilnības, kas ir jālabo saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

prasības [39], tostarp, jādomā, primāro tiesību noteikumi par brīvību veikt uzņēmējdarbību [40]. Pirmkārt, no EKL 44. panta 1. punkta skaidri izriet, ka iepriekš minētās direktīvas ir pieņemtas tieši tāpēc, lai īstenotu šo brīvību. Otrkārt, Tiesa spriedumā lietā *Daihatsu* [41] par Direktīvas 68/151 interpretāciju ir precizējusi, ka EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunkts ir jāskata kopsakarā ar citiem primāro tiesību noteikumiem [42].

60. Šo noteikumu interpretācija prejudiciālajā jautājumā nav skaidri prasīta, tomēr tiesa savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu dažviet uz to norāda [43], kas liecina par to, ka tā apzinās šo noteikumu nozīmīgumu nolēmuma pieņemšanai pamata prāvā. Turklāt par strīdus valsts tiesiskā regulējuma saderīgumu ar EKL 43. un 48. pantu apsvērumus savā procesuālajā rakstā īsumā ir sniegusi Komisija.

61. Šajā sakarā jāatgādina, ka Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai Kopienu tiesību interpretācijas elementi, kas tai var būt noderīgi, izlemjot tajā iztiesājamo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa, formulējot savus jautājumus, tos ir minējusi [44]. Ņemot vērā, kādas Grieķijas tiesību sistēmā būs prejudiciālā nolēmuma tiesvedības sekas, man šķiet, ka, analizējot izskatāmo lietu, iepriekš minētie noteikumi ir jāizvērtē obligāti.

b) Brīvība veikt uzņēmējdarbību

i) EKL 43. un 48. panta piemērojamība

62. Saskaņā ar EKL 43. panta 2. punktu brīvība veikt uzņēmējdarbību ietver tiesības sākt

39 — Skat. šo secinājumu 54. punktu.

40 — Skat. Grundmann, S., iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, 9. nodaļa, 311. punkts, 136. lpp., kurš skaidri atbalsta šo pieeju. Autors apsver jautājumu, vai dalībvalstis ir kompetentas noteikt izņēmumus kapitālsabiedrību atbildības ierobežojuma principam. Autors uzskata, ka būtu iespējams arī tāds arguments, ka nav tādu pilnvaru aizliegt valsts likumdevējam noteikt atkāpes turpmāk, un ka direktīva esot jāinterpretē šādā izpratnē (saskaņā ar primārajiem tiesību aktiem). Šķiet, ka autors ierosina pārbaudi, ņemot vērā primāro tiesību noteikumus par brīvību veikt uzņēmējdarbību. Habersack, M., iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, 1. nodaļa, 3. punkts, 1. lpp., norāda, ka pamatbrīvības ierobežo valsts likumdevēja organizatorisko brīvību arī neatkarīgi no pieņemtajiem sekundāro tiesību aktiem.

41 — 1997. gada 4. decembra spriedums lietā C-97/96 *Daihatsu* (*Recueil*, I-6843. lpp.).

42 — Turpat, 18. punkts. Tajā Tiesa ir norādījusi, ka "54. panta 3. punkta g) apakšpunkts ir jāskata kopā ar EK līguma 52. un 54. pantu, saskaņā ar kuru Kopienu tiesību noteikumu koordinēšana ir vispārējās programmas par ierobežojumu atcelšanu brīvībai veikt uzņēmējdarbību sastāvdaļa, un ar EK līguma 3. panta h) apakšpunktu, kurā ir noteikts, ka Kopienas rīcība ietver valsts tiesību aktu tuvināšanu, ciktāl to prasa kopēja tirgus darbība".

43 — Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 5. un 7. lpp.

44 — Skat. 1990. gada 12. decembra spriedumu lietā C-241/89 *SARPP* (*Recueil*, I-4695. lpp., 8. punkts), 1994. gada 2. februāra spriedumu lietā C-315/92 *Verband Sozialer Wettbewerb*, dēvēts par "Clinique" spriedumu (*Recueil*, I-317. lpp., 7. punkts), 1999. gada 4. marta spriedumu lietā C-87/97 *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (*Recueil*, I-1301. lpp., 16. punkts), 2004. gada 7. septembra spriedumu lietā C-456/02 *Trojani* (Krājums, I-7573. lpp., 38. punkts) un 2005. gada 17. februāra spriedumu lietā C-215/03 *Oulane* (Krājums, I-1215. lpp., 47. punkts).

un veikt darbības kā pašnodarbinātām personām, kā arī dibināt un vadīt uzņēmumus, it īpaši sabiedrības, kas definētas 48. panta otrajā daļā, ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus saviem pilsoņiem paredz tās valsts tiesību akti, kurā notiek šī uzņēmējdarbība. Tādējādi šīs brīvības piemērošanas joma *ratione personae*, pirmkārt, attiecas uz uzņēmējiem.

63. Otrkārt, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru valsts tiesību akti, kas ir piemērojami, ja attiecīgās dalībvalsts pilsonim citā dalībvalstī reģistrētā sabiedrībā pieder kapitāldaļas, kas tam ļauj īstenot neapšaubāmu ietekmi uz šīs sabiedrības lēmumiem un noteikt tās darbību, ietilpst EK līguma noteikumu par brīvību veikt uzņēmējdarbību piemērošanas jomā [45]. Pamatojoties uz EKL 43. panta 1. punktu, tādējādi būtībā tiek aizsargāti arī akciju sabiedrības dalībnieki, ciktāl tie sabiedrībā attiecīgi ieņem izšķirošu pozīciju [46].

64. Turpretim šis nosacījums ir izšķirošs norobežošanai no kapitāla brīvas aprites. Proti, ja dalība nav pietiekama, lai īstenotu dominējošu ietekmi pār sabiedrības lēmumiem, tad atbilstošā brīvība ir nevis brīvība veikt uzņēmējdarbību, bet gan kapitāla brīva aprite [47].

65. Tieši kad pastāv dominējoša ietekme, uz kuru attiecas brīvības sniegt uzņēmējdarbību piemērošanas joma, Tiesa vispārīgi nav definējusi, atbilstoši tās judikatūrai drīzāk to

45 — Skat. tostarp 2000. gada 13. aprīļa spriedumu lietā C-251/98 *Baars* (*Recueil*, I-2787. lpp., 22. punkts), 2002. gada 21. novembra spriedumu lietā C-436/00 *X* un *Y* (*Recueil*, I-10829. lpp., 37. punkts), 2006. gada 12. septembra spriedumu lietā C-196/04 *Cadbury Schweppes* un *Cadbury Schweppes Overseas* (Krājums, I-7995. lpp., 31. punkts), 2007. gada 13. marta spriedumu lietā C-524/04 *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (Krājums, I-2107. lpp., 27. punkts), 2007. gada 23. oktobra spriedumu lietā C-112/05 Komisija/Vācija (Krājums, I-8995. lpp., 13. punkts), 2007. gada 6. decembra spriedumu lietā C-298/05 *Columbus Container Services* (Krājums, I-10451. lpp., 29. punkts), 2008. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-207/07 Komisija/Spānija, 60. punkts; 2008. gada 22. decembra spriedumu lietā C-282/07 *Truck Center* (Krājums, I-10767. lpp., 25. punkts), 2009. gada 18. jūnija spriedumu lietā C-303/07 *Aberdeen Property Fininvest Alpha* (Krājums, I-5145. lpp., 34. punkts) un 2010. gada 21. janvāra spriedumu lietā C-311/08 *SGI* (Krājums, I-487. lpp., 27. punkts). 2009. gada 4. jūnija rīkojums apvienotajās lietās C-439/07 un C-499/07 *KBC Bank* u.c. (Krājums, I-4409. lpp., 70. punkts).

46 — Skat. iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Baars*, 22. punkts. Lieta attiecas uz dalībvalsts pilsoni, kurš dzīvoja šajā valstī un kuram piederēja visas kapitāldaļas sabiedrībā, kuras juridiskā adrese bija citā dalībvalstī. Tiesa atzina, ka līdzdalība, kas atbilst 100 % šīs sabiedrības kapitālam, sabiedrībā, kuras juridiskā adrese ir citā dalībvalstī, neapšaubāmi liek uz šādu nodokļa maksātāju attiecināt līguma noteikumus par tiesībām veikt uzņēmējdarbību.

47 — Šajā ziņā skat. Randelzhofer, Forsthoff, *Das Recht der Europäischen Union* (izdevējs: Grabitz, Hilf), 43. pants, 115. punkts, 31. lpp., un Ress, Ukrow, 56. pants, 156. punkts, 68. lpp. Skat. arī ģenerāladvokāta Albēra [*Alber*] 1999. gada 14. oktobra secinājumus lietā C-251/98 *Baars* (*Recueil*, I-2787. lpp., 33. punkts), kuros ģenerāladvokāts ir skaidrojis, ka robežu starp vienkāršu ieguldījumu kapitālā akciju veidā citā dalībvalstī dibinātā uzņēmumā un reģistrāciju šajā dalībvalstī varētu noteikt tur, kur akcionārs savu pelņu vairs necenšas gūt ar vienkāršu kapitāla ieguldīšanu, atbalstot noteiktu komercdarbību, ko veic cita persona, bet gan pats sāk darboties kā uzņēmējs. Tāda komercdarbība paredz ko vairāk nekā vienkārši akcionāra balsošanas tiesības, proti, ka viņa līdzdalība ir tāda, kas viņam nodrošina neapšaubāmu ietekmi uz sabiedrības komerciālajiem lēmumiem. Šajā sakarā ir jāņem vērā tās valsts sabiedrību tiesību noteikumi, kurā uzņēmums ir reģistrēts. Skat. visbeidzot iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus lietā *SGI*, 36. un 37. punkts, un lietā *Aberdeen Property Fininvest Alpha*, 34. un 35. punkts.

vērtē pēc faktiskajiem apstākļiem, kā arī attiecīgajām sabiedrību tiesībām [48]. Spriedums lietā *Baars* [49], uz kura pamata šī pastāvīgā judikatūra ir izveidojusies, šķiet, katrā ziņā parāda, ka tā tas ir, ja atbilstoši lietas faktiem pastāv "iespēja kontrolēt sabiedrību vai tās pārvaldību", kas būtiskas līdzdalības gadījumā tā var arī nebūt.

66. Tas, vai 2,5 % no kapitāldaļām faktiski jau ir pietiekami, lai neapšaubāmi ietekmētu attiecīgās sabiedrības lēmumus un noteiktu tās darbību, principā ir jākonstatē [50] iesniedzējtiesai, ņemot vērā konkrētos pamata prāvas apstākļus, kā arī attiecīgās sabiedrību tiesības. Šajā sakarā ir jānorāda uz zināmām šaubām par šī nosacījuma izpildi. No otras puses, ir jāņem vērā, ka minētais procents ir tikai minimālā robežvērtība. Tādējādi strīdus tiesiskais regulējums attiecas arī uz daudz lielāku līdzdalību sabiedrības kapitālā, kas teorētiski varētu attiecīgajiem sabiedrības dalībniekiem dot iespēju Tiesas judikatūras izpratnē neapšaubāmi ietekmēt attiecīgās sabiedrības lēmumus un noteikt tās darbību.

67. Katrā ziņā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu [51] izriet, ka vairums iesniedzējtiesas tiesnešu uzskatīja, ka tādu īpašu noteikumu dēļ, kas attiecas uz akciju sabiedrībām preses un televīzijas jomā, kā, piemēram, akciju reģistrēšana par vārda akcijām utt., ir jāuzskata, ka šādu sabiedrību akcionārs, kura līdzdalība pārsniedz 2,5 % no kapitāldaļām, nav parasts ieguldītājs, bet gan akcionārs, kas darbojas kā uzņēmējs, kurš var ietekmēt juridiskas personas vadību un tādējādi televīzijas raidorganizācijas darbību. Pieņemot šo apsvērumu pareizību, ir jāuzskata, ka konkrētās sabiedrības dalībniekus aizsargā arī brīvība veikt uzņēmējdarbību.

48 — Skat. Randelzhofer, Forsthoff, iepriekš minēti 47. zemsvītras piezīmē, 43. pants, 115. punkts, 31. lpp., un Ress, Ukrow, 56. pants, 156. punkts, 68. lpp. Pēdējie minētie norāda, ka atbilstoši Tiesas judikatūrai līdzdalība kapitālā, kas ir mazāka par 25 %, nepieciešamības gadījumā varētu būt pietiekama dominējošai ietekmei, ja daļu īpašnieks šo ietekmi uz dalību sabiedrībā iegūst citādā veidā, kurā viņš ir saistīts ar pārējiem daļu turētājiem. Tomēr saskaņā ar Tiesas judikatūru līdzdalība ar tikai 10 % balstiesībām parasti neesot pietiekama, lai ietekme uz sabiedrības lēmumiem un tās darbību būtu neapšaubāma.

49 — Skat. iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Baars*, 19. punkts.

50 — Skat. iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus lietā *X* un *Y*, 37. punkts; lietā Komisija/Vācija, 14. punkts; lietā Komisija/Spānija, 35.–39., 61. punkts, un 2009. gada 26. marta spriedumu lietā C-326/07 Komisija/Itālija (Krājums, I-2291. lpp., 38. un 39. punkts).

51 — Skat lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 4. lpp.

68. Savukārt EKL 48. pantā ir apstiprināta nodaļas par tiesībām veikt uzņēmējdarbību spēkā esamība gan attiecībā uz privāto, gan arī publisko tiesību sabiedrībām un apvienībām, kas, ievērojot zināmus nosacījumus, tiek pielīdzinātas fiziskām personām [52].

ii) Brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežošana

69. Tā kā nav nekādas norādes par to, ka strīdus tiesiskais regulējums tiek atšķirīgi piemērots valsts un ārvalstu akciju sabiedrībām vai sabiedrību dalībniekiem, turpmāk ir jāpamatojas uz šī tiesiskā regulējuma nediskriminējošo raksturu.

— EKL 43. pants kā pilnīgs ierobežojumu aizliegums

70. Tādējādi atliek arī pārbaudīt, vai tiesiskais regulējums EKL 43. panta izpratnē ir brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums un vai attiecīgajā gadījumā šāds ierobežojums var tikt pamatots. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru [53] ar EKL 43. pantu tiek aizliegti jebkādi valsts pasākumi, kas Kopienas pilsoņiem var apgrūtināt vai padarīt mazāk pievilcīgu Līgumā garantētās brīvības veikt uzņēmējdarbību izmantošanu, pat ja tos piemēro, nediskriminējot pilsonības dēļ.

71. Saskaņā ar minēto judikatūru EKL 43. pantā ietverts ne tikai atklāts vai slēpts diskriminācijas aizliegums. To var saprast arī kā pilnīgu ierobežojumu aizliegumu. Tāpēc ierobežojumi EKL 43. panta izpratnē ir ne tikai diskriminējoši, bet noteiktos apstākļos arī nediskriminējoši tiesiskie regulējumi, tātad pasākumi, kas ne tīši, ne pēc to faktiskās iedarbības parasti nav nelabvēlīgi

52 — Skat. Troberg, Tiedje, *Kommentar zum Vertrag über die Europäische Union und zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft* (izdevējs: Hans von der Groeben, Jürgen Schwarze), 48. pants, 1. punkts, 1596. lpp.

53 — Skat. tostarp 1993. gada 31. marta spriedumu lietā C-19/92 *Kraus* (*Recueil*, I-1663. lpp., 32. punkts), 1995. gada 30. novembra spriedumu lietā C-55/94 *Gebhard* (*Recueil*, I-4165. lpp., 37. punkts), 1999. gada 9. marta spriedumu lietā C-212/97 *Centros* (*Recueil*, I-1459. lpp., 34. punkts), 2001. gada 1. februāra spriedumu lietā C-108/96 *Mac Quen* u.c. (*Recueil*, I-837. lpp., 26. punkts) un 2002. gada 17. oktobra spriedumu lietā C-79/01 *Payroll* u.c. (*Recueil*, I-8923. lpp., 26. punkts), 2004. gada 14. oktobra spriedumu lietā C-299/02 Komisija/Nīderlande (Krājums, I-9761. lpp., 15. punkts), 2003. gada 30. septembra spriedumu lietā C-167/01 *Inspire* (*Recueil*, I-10155. lpp., 133. punkts), 2005. gada 21. aprīļa spriedumu lietā C-140/03 Komisija/Grieķija (Krājums, I-3177. lpp., 27. punkts) un 2009. gada 10. marta spriedumu lietā C-169/07 *Hartlauer* (Krājums, I-1721. lpp., 33. punkts).
EKL 43. pants pēc satura atbilst EEZ līguma 31. pantam, kura interpretācija ietilpst EBTA Tiesas kompetencē (attiecībā uz EBTA/EEZ valstīm). Saskaņā ar prasību par vienveidīgu judikatūru Eiropas Ekonomikas zonā EBTA Tiesa iepriekš minēto Tiesas judikatūru ir piemērojusi šī līguma noteikumam. Skat. tostarp 2007. gada 26. jūnija spriedumu lietā E-2/06 ESA/Norvēģija (Krājums, 163. lpp., 64. punkts) un 2008. gada 7. maija spriedumu lietā E-7/07 *Seabrokers*/Norvēģija (Krājums, 171. lpp., 50. punkts). Skat. par vienveidīguma prasību un par dialoga nepieciešamību starp Tiesu un EBTA Tiesu Baudenbacher, C., "The EFTA Court, the ECJ, and the latter's Advocates General: a tale of judicial dialogue", no: *Continuity and change in EU law: essays in honour of Sir Francis Jacobs*, 2008, 120. un 121. lpp.

ārvalstniekiem [54]. EKL 43. pantam būtībā ir pretrunā jebkurš tiesiskais regulējums, kas var kavēt vai "padara mazāk pievilcīgu" brīvības veikt uzņēmējdarbību īstenošanu [55]. Tiesa savā judikatūrā par brīvu preču un pakalpojumu apriti ir veikusi pamatbrīvību attīstību, sākot no diskriminācijas aizlieguma atbilstoši "pamatbrīvību identiskas uzbūves" idejai līdz vispārējam ierobežojumu aizliegumam [56].

72. Apsvērumu pamatā, izvērtējot strīdus tiesiskā regulējuma ierobežojošo raksturu, manuprāt, jābūt hipotētiskiem lietas apstākļiem, kuros Savienībā reģistrēta sabiedrība vai nu pārceļ savu galveno juridisko adresi (primārā brīvība veikt uzņēmējdarbību) uz Grieķiju vai tur izveido filiāli (sekundārā brīvība veikt uzņēmējdarbību) [57]. Nevar noliegt, ka varbūtējas atkāpes no akciju sabiedrības atbildības ierobežojuma perspektīva un tādējādi arī sabiedrības dalībnieku personiskas līdzatbildības risks, ja tiesību noteikumi un ētikas normas, kas attiecas uz televīzijas raidorganizāciju darbību, tiek pārkāptas, var iedarboties atturoši uz uzņēmumiem, kas vai nu vēlas pārcelt savu atrašanās vietu no citas dalībvalsts uz Grieķiju vai tur izveidot filiāli. Ar finansiāliem zaudējumiem saistītu sankciju piemērošana arī tās dalībniekiem var šo sabiedrību kopā ar tās akcionāriem kavēt darboties Grieķijas plašsaziņas līdzekļu nozarē. Iesniedzējtiesa skaidro, ka atbildības attiecināšana uz sabiedrības dalībniekiem arī padara tādu sabiedrību akciju pirkšanu, kā tas ir prasītājas pamata prāvā gadījumā, par nepievilcīgu [58]. Tādējādi strīdus tiesiskais regulējums būtībā var padarīt mazāk pievilcīgu ārvalstu sabiedrībām līgumā garantētās brīvības veikt uzņēmējdarbību īstenošanu.

73. Saskaņā ar judikatūrā līdz šim izvirzīto vispārējo ierobežošanas definīciju EKL

54 — Skat. Schwarz, G. C., iepriekš minēts 15. zemsvītras piezīmē, 136. punkts, 89. lpp.

55 — Šajā ziņā skat. Mustaki, G., Engammare, V., iepriekš minēti 8. zemsvītras piezīmē, 40. lpp.; Prats Jané, S., iepriekš minēts 25. zemsvītras piezīmē, 94. lpp., un Forsthoff, U., Schulz, M., "Gläubigerschutz bei EU-Auslandsgesellschaften", no: *Grenzüberschreitende Gesellschaften* (izdevējs: Heribert Hirte, Thomas Bücker), 2. izdevums, Berlīne, 2006, 38. punkts, 82. lpp., ar norādi uz Tiesas judikatūru. Klasisku piemēru brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumam EKL 43. panta pirmās daļas izpratnē min Jung, P., *EU-Kommentar* (izdevējs: Jürgen Schwarze). 2. izdevums, Bādenbādene, 2009, EKL 48. pants, 21. punkts, piemēram, nodevas par sabiedrību vai to filiāļu reģistrāciju komercreģistrā.

56 — Ulmer, P., "Schutzinstrumente gegen die Gefahren einer Geschäftstätigkeit inländischer Zweigniederlassungen von Kapitalgesellschaften mit fiktivem Auslandssitz", no: *Juristenzeitung*, 1999, 665. lpp., norāda, ka jaunākajā Tiesas judikatūrā esot atzits, ka *Cassis-de-Dijon* formula, kas ir izstrādāta brīvas preču aprites jomai, tāpat attiecas uz brīvību veikt uzņēmējdarbību. Skat. arī Habersack, M., iepriekš minēts 10. zemsvītras piezīmē, 3. nodaļa, 4. punkts, 4. lpp., kurš norāda uz Tiesas spriedumos lietā *Kraus* un lietā *Gebhard* izklāstītā uzņēmējdarbības ierobežošanas plašo jēdzienu.

57 — Šajā ziņā ir jāņem vērā 1988. gada 27. septembra spriedums lietā 81/87 *Daily Mail* (*Recueil*, 5483. lpp., 25. punkts), saskaņā ar kuru EKL 43. un 48. pants pašreizējā Kopienu tiesību attīstības stadijā sabiedrībai, kas ir dibināta saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem un kurai šajā dalībvalstī ir juridiskā adrese, nav piešķirtas tiesības pārcelt savu vadības mītni un galveno administrāciju uz citu dalībvalsti. Turpretim iepriekš 53. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Centros* Tiesa ir atzinusi sabiedrību tiesības izveidot filiāli citā dalībvalstī. Turklāt skat. Maranelli, K., "Il diritto comunitario di stabilimento delle società", no: *Percorsi di diritto societario europeo*, Turīna, 2000, 122. un 123. lpp.

58 — Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 4. lpp.

43. panta izpratnē būtu jāuzskata, ka pamata prāvā pastāv brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums [59].

— Iespēja teleoloģiski norobežot ierobežojumu aizliegumu

74. Tiesa, kā jau iepriekš redzējām, arī brīvības veikt uzņēmējdarbību gadījumā acīmredzami pamatojas uz pamatbrīvību saplūšanu, atbilstoši plaši interpretējot ierobežojuma jēdzienu saskaņā ar EKL 43. pantu [60]. Tomēr Tiesa līdz šim nav paudusi nepārprotamu nostāju par EKL 43. panta 1. punkta piemērojamību. Ņemot vērā, ka saistībā ar judikatūru apvienotajās lietās *Keck* un *Mithouard* [61] tika veikta preču brīvas aprites atbilstoši EKL 28. pantam ierobežošana, jājautā, vai tāpat ir iespējams dogmatiski norobežot ierobežošanas jēdzienu brīvības veikt uzņēmējdarbību jomā. Par to varētu liecināt šīs pamatbrīvības mērķis, kas pieļauj atrašanās vietas izvēli, kam tomēr nav jābūt uzņēmēju instrumentam, lai grozītu viņu atrašanās vietas nosacījumus attiecībā uz valsts izcelsmes konkurentiem [62].

75. Gan ņemot vērā brīvības veikt uzņēmējdarbību jēgu un mērķi novērst sabiedrību no citām dalībvalstīm pārcelšanās ierobežojumus, [gan arī] Eiropas Savienības sabiedrību tiesību mērķi garantēt sabiedrības pastāvību un identitāti, ja notiek pārrobežu atrašanās vietas pārcelšana [63], principā būtu iespējams

59 — Skat. Grundmann, S., iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, 9. nodaļa, 311. punkts, 137. lpp., kurš tāpat apstiprina likumā paredzētās atkāpes no atbildības ierobežojuma ierobežojošo raksturu, taču formulē to citādi. Viņš uzskata, ka brīvība veikt uzņēmējdarbību vismaz pārrobežu situācijās tiek noteikti veicināta, ja nav jāuztraucas par atbildības attiecināšana uz akcionāriem ārvalstīs. Müller-Graff, P.-C., *EUV/EGV-Kommentar* (izdevējs: Rudolf Streinz). 48. pants, 22. punkts, 692. lpp., analizē noteikumus par atbildības attiecināšanu uz akcionāriem sakarā ar kreditoru aizsardzību, izskatot jautājumu, vai ierobežojumi sabiedrības ienākšanai citā dalībvalstī ir saderīgi ar EKL 43. pantu. Viņaprāt, tie atsevišķos gadījumos var būt pamatoti. Tādējādi acīmredzot autors uzskata, ka noteikumi par atbildības attiecināšanu uz akcionāriem ir brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumi EKL 43. panta izpratnē. Ulmer, P., iepriekš minēts 56. zemsvītras piezīmē, 665. lpp., tāpat, šķiet, ir pārliecināts, ka atbildības attiecināšana uz akcionāriem ir brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums, kas tomēr varētu izturēt samērīguma pārbaudi.

60 — Skat. Skouris, V., "Das Verhältnis von Grundfreiheiten und Grundrechten im europäischen Gemeinschaftsrecht", no: *Die Öffentliche Verwaltung*, 2006, 94. lpp., kurš norāda, ka pamatbrīvību savstarpējās attiecībās ir saskatāma paralelitātes tendence (atslēgas vārds: "pamattiesību vienveidīgs dogmatisms". Tas, izvērtējot ierobežojumus, ļauj apvienot katrai pamatbrīvībai nepieciešamības gadījumā noteiktos īpašos ierobežojumus ar primāro vispārējo interešu apsvērumu vispārējo jēdzienu. Daudzkārt izmantotā tā dēvētā "Gebharda formula" (skat. šo secinājumu 70. punktu) tik un tā īpaši neesot attiecināma uz vienu pamatbrīvību, bet gan ir piemērojama visām pamatbrīvībām.

61 — 1993. gada 24. novembra spriedums apvienotajās lietās C-267/91 un C-268/91 *Keck* un *Mithouard* (*Recueil*, I-6097. lpp.).

62 — Šajā ziņā Forsthoff, U., "Mobilität von Gesellschaften im Binnenmarkt — Spielraum für Erstreckung deutschen Rechts auf EU-Auslandsgesellschaften", no: *Grenzüberschreitende Gesellschaften* (izdevējs: Heribert Hirte, Thomas Bücker), 2. izdevums, Berlīne, 2006, 38., 39. punkts, 82. un 83. lpp.

63 — Katrā ziņā kā piekļuves šķēršļi darbojas tādas dalībvalstu tiesību normas, kas attiecas uz sabiedrības identitāti. Robežas šķērsošanas gadījumā šai identitātei nevajag būt ietekmētai. Tiesību normas, kas aizskar sabiedrības identitāti, nevar tikt uzskatītas par atrašanās vietas nosacījumu sastāvdaļu, jo tās saimnieciskās darbības subjektiem netiek noteiktas no ārpuses. Savā ziņā tās pārmaina brīvības veikt uzņēmējdarbību ieguvējas — sabiedrības — formu no iekšpuses. Identitātes aizsardzības ideja ir atrodama Tiesas judikatūrā (skat. 2002. gada 5. novembra spriedumu lietā C-208/00 *Überseering*, *Recueil*, I-9919. lpp., 80. un 81. punkts).

noteikt ierobežojumu aizlieguma piemērojamību atkarībā no tā, vai atbilstošais tiesiskais regulējums paredz "īpašus piekļuves šķēršļus" vai tikai nosaka "atrašanās vietas nosacījumus". Pirmajā gadījumā ierobežojumu aizliegums būtu piemērojams, bet otrajā gadījumā būtu piemērojams tikai no brīvības veikt uzņēmējdarbību izrietošais tiešas un netiešas diskriminācijas aizliegums [64]. Atsevišķi spriedumi pakalpojumu [65] un kapitāla brīvas aprites [66] jomā liecina, ka Tiesa ar pamatbrīvībām pirmām kārtām saprot tirgus atvērtības instrumentu un valsts tiesību noteikumus, izskatot jautājumu, vai konkrētajā gadījumā pastāv pamatbrīvību ierobežojums, atbilstoši izvērtē atkarībā no tā, vai tie kavē vai nekavē ienākšanu tirgū.

64 — Šajā ziņā skat. Forsthoff, U., iepriekš minēts 62. zemsvītras piezīmē, 73. un 74. punkts, 544. un 545. lpp. Habersack, M., iepriekš minēts 10. zemsvītras piezīmē, 3. nodaļa, 7. punkts, 13. lpp., uzskata, ka EKL 43. un 48. pantā esot ietverts ierobežojumu aizliegums, ciktāl tas skar pieeju tirgum un līdz ar to uzņēmējdarbību kā tādu. Turpretim ierobežojumi, kas attiecas uz aroda veikšanu citas dalībvalsts teritorijā vienreiz jau reģistrētā sabiedrībā, ir jānosaka vispārējos valsts tiesību noteikumos. It īpaši tie ierobežojumi, kas ir saistīti ar primāriem, taču nediskriminējošiem valsts komerctiesību, konkurences tiesību un darba tiesību noteikumiem, tāpēc itin nemaz neietilpst brīvības veikt uzņēmējdarbību aizsardzības jomā. Drīzāk tie esot vienkārši "pārdošanas noteikumi" *Keck* judikatūras izpratnē. Tātad valsts tiesību aktu izvērtēšana atbilstoši samērīguma principam varot nenotikt. Valsts tiesību akti varētu tikt piemēroti citās dalībvalstīs reģistrētām sabiedrībām tiktāl, ciktāl tie nav diskriminējoši.

65 — Skat. 1995. gada 10. maija spriedumu lietā C-384/93 *Alpine Investments* (*Recueil*, I-1141. lpp., 37. punkts). Spriedums attiecās uz valsts noteiktu t.s. "cold calling" aizliegumu, kas, kā uzskata Tiesa, *tiešā veidā ietekmējot pieeju pakalpojumu tirgum citās dalībvalstīs*. Tāpēc Tiesa secināja, ka tas varēja traucēt pakalpojumu tirgus darbību Kopienā. Tas pierāda, ka Tiesa pamatbrīvības pirmām kārtam uztver kā tirgus atvēršanas instrumentu. Skat. turklāt 2000. gada 11. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās C-51/96 un C-191/97 *Deliège* (*Recueil*, I-2549. lpp., 60. un 61. punkts).

66 — Skat. 2003. gada 13. maija spriedumu lietā C-463/00 Komisija/Spānija (*Recueil*, I-4581. lpp., 61. lpp.) saistībā ar kapitāla brīvu apriti. Šajā spriedumā Tiesa valsts tiesību noteikumus, kas ierobežo ieguldījumus, ir uzskatījusi par ierobežojumu kapitāla apritei EKL 56. panta izpratnē. Tiesa uzskata, ka attiecīgie ieguldījumu ierobežojumi vienādi bija piemērojami gan rezidentiem, gan nerezidentiem, taču tie ietekmēja personas, kas iegūst kapitāldaļas, statusu kā tādu un varēja atturēt investorus no citām dalībvalstīm veikt šādus ieguldījumus un tādējādi *ietekmēt pieeju tirgum*. Skat. arī tā paša datuma spriedumu lietā C-98/01 Komisija/Apvienotā Karaliste (*Recueil*, I-4641. lpp., 47. punkts).

76. Strīdu izraisījušais valsts tiesiskais regulējums, to aplūkojot detalizēti, nav ne noteikums, kura mērķis ir īpaši regulēt akciju sabiedrību "pieeju" Grieķijas plašsaziņas līdzekļu nozarei, ne arī ir "šķērslis", kas ietekmē katru, kurš vēlas piekļūt šai īpašajai nozarei. Drīzāk tas ir vispārēja tiesiska regulējuma, kas regulē televīzijas raidorganizāciju darbību, sastāvdaļa. Tam ir jānodrošina tādu tiesību noteikumu un ētikas normu ievērošana, kas attiecas uz televīzijas raidorganizāciju darbību. No objektīva vērotāja viedokļa tas ir plašsaziņas līdzekļu tiesiskais regulējums, kas televīzijas raidorganizācijas operatoram ir jāievēro vienmēr. No juridiskā viedokļa pienākums ievērot šo plašsaziņas līdzekļu tiesisko

regulējumu ir formulēts kā ar televīzijas raidorganizāciju darbību saistīta "prasība", nevis, piemēram, kā "nosacījums" [67]. Tas nozīmē, ka tajā nav noteikts "vai" vai "kad", bet gan tikai, "kā" televīzijas raidorganizācijai ir jādarbojas. Tādējādi ir regulēta tikai televīzijas raidorganizācijas darbības "kārtība". Turklāt tās izpilde nevar mainīt ne akciju sabiedrības pastāvību, ne identitāti.

77. Tiktāl, ciktāl Tiesai būtu jāatbalsta ierobežojumu aizlieguma teleoloģiska norobežošana, strīdus valsts tiesiskais regulējums būtu jāklasificē "atrašanās vietas nosacījumu" kategorijā, kas atbilstoši minētajai interpretācijai nebūtu jāuztver kā ierobežojumi EKL 43. panta 1. punkta izpratnē. Tā kā brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums nepastāv, turpmāka pārbaude, pamatojoties uz EKL 43. un 48. pantu, būtībā varētu nebūt nepieciešama.

78. Šajā sakarā tomēr es uzskatu, ka ir obligāti jāpievērš uzmanība tam, ka Tiesas judikatūrā ir dažas norādes par to, ka Tiesa atsevišķos gadījumos jau ir piekritusi ierobežojošai interpretācijai, ko tomēr nekādā ziņā nevar saprast tādējādi, ka Tiesa ir atteikusies no savas līdzšinējās plašās ierobežojumu jēdziena interpretācijas. Drīzāk principā ir jāpieņem, ka šim jēdzienam ir plaša izpratne. Tādējādi turpmākie apsvērumi ir balstīti uz pilnīga ierobežojumu aizlieguma koncepciju [68].

79. Tātad brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums pastāv.

iii) Brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojuma pamatojums

80. No Tiesas judikatūras [69] izriet, ka valsts pasākumiem, kas ierobežo Līgumā garantētās pamatbrīvības, ir jāatbilst šādiem nosacījumiem, lai tie būtu saderīgi ar EKL 43. pantu: tiem ir jābūt pamatotiem ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, tiem ir jābūt piemērotiem izvirzītā mērķa īstenošanai un tie nedrīkst pārsniegt minētā mērķa sasniegšanai

67 — Vispārējās administratīvajās tiesībās nosacījuma īpatnība ir tā, ka tas administratīvā akta spēkā stāšanās sākumu vai beigas padara atkarīgu no notikuma, kura iestāšanās nav zināma. Turklāt nevar zināt ne tikai to, "kad" šis notikums notiks, bet arī, "vai" tas vispār notiks. Turpretim prasība, pretēji nosacījumam, ietver sev raksturīgu regulējumu, proti, pienākumu administratīvā akta adresātam konkrēti rīkoties, pieļaut kādu rīcību vai atturēties no tās. Administratīvais akts, kurā ir ietverta prasība, neatkarīgi no tā, vai prasība ir vai nav izpildīta, stājas spēkā uzreiz. Turpretim atliekošu nosacījumu saturošs administratīvais akts stājas spēkā, tikai iestājoties nosacījumam. Prasība paredz pienākumus un ir obligāti izpildāma. Atliekošs nosacījums pienākumus neuzliek un tāpēc arī nav izpildāms. Turklāt skat. Maurer, H., *Allgemeines Verwaltungsrecht*, 11. izdevums, Minhene, 1997, 6. un 7. punkts, 315. un 316. lpp.

68 — Skat. šo secinājumu 70.–73. punktu.

69 — Skat. iepriekš 53. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus lietās *Kraus*, 32. punkts, un *Gebhard*, 37. punkts.

vajadzīgo. Turklāt pamattiesību aizsardzība ir leģitīmas intereses, kuras principā var attaisnot ierobežojumu EK līgumā paredzētajai pamatbrīvībai [70].

— Pamattiesību aizsardzība kā leģitīmās intereses

81. Jau ir norādīts [71], ka Grieķijas valdība uzskata, ka strīdus valsts tiesisko regulējumu pamato sabiedrības un sociālās intereses. Attiecīgo valsts tiesību noteikumu kopējs izvērtējums atklāj, ka Likuma Nr. 2328/95 4. panta 3. punktā paredzēto naudas sodu mērķis ir sodīt par konkrētu konstitucionāli aizsargātu pamatvērtību — tostarp individuālo personisko tiesību, ģimenes un privātās dzīves aizsardzības — ievērošanas prasības pārkāpumiem. Naudas sods, par kuru prasītāja pamata prāvā ir solidāri līdzatbildīga, kā tas izriet no lūgumā sniegt prejudiciālo nolēmumu ietvertajām faktu konstatācijām, tika piemērots, pamatojoties uz tādu iepriekš minēto pamatvērtību pārkāpumu. Kritiski novērtējot, Grieķijas valdības apgalvojums ir jāsaprot tādējādi, ka tas, šķiet, pamatojas uz konstitucionāli nostiprinātu pamattiesību aizsardzību.

82. Šajā sakarā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vispārējo tiesību principu neatņemama sastāvdaļa ir pamattiesības, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa. Šajā nolūkā Tiesa ņem vērā dalībvalstu kopīgās konstitucionālās tradīcijas, kā arī norādes, ko sniedz starptautiskie nolīgumi cilvēktiesību aizsardzības jomā, kuru izstrādē dalībvalstis ir sadarbojušās vai kurus tās ir ratificējušas. Šajā sakarā pirmām kārtām īpaša nozīme ir ECPAK [72]. Šajā judikatūrā izstrādātie principi ir tikuši apstiprināti LES 6. panta 2. punktā. Saskaņā ar to "Savienība ievēro pamattiesības, ko nodrošina Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī, un kas izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām". Turklāt, lai apstiprinātu konkrētu vispārējo principu esamību, uz 2000. gada 7. decembrī Nicā pasludināto Eiropas

70 — Skat. 2003. gada 12. jūnija spriedumu lietā C-112/00 *Schmidberger* (*Recueil*, I-5659. lpp., 74. punkts).

71 — Skat. šo secinājumu 56. punktu.

72 — Skat. it īpaši 1991. gada 18. jūnija spriedumu lietā C-260/89 *ERT* (*Recueil*, I-2925. lpp., 41. punkts), 2001. gada 6. marta spriedumu lietā C-274/99 P *Connolly*/Komisija (*Recueil*, I-1611. lpp., 37. punkts), 2002. gada 22. oktobra spriedumu lietā C-94/00 *Roquette Frères* (*Recueil*, I-9011. lpp., 25. punkts), iepriekš 70. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Schmidberger*, 71. punkts; 2006. gada 27. jūnija spriedumu lietā C-540/03 Parlaments/Padome (Krājums, I-5769. lpp., 35. punkts) un 2007. gada 18. janvāra spriedumu lietā C-229/05 P *PKK* un *KNK*/Padome (Krājums, I-439. lpp., 76. punkts).

Savienības Pamattiesību hartu [73] Tiesa ir atsaukusies vairākas reizes [74].

83. Tiesa vairākkārt ir atzinusi [75], ka pasākumi, kas nav saderīgi ar atzīto un garantēto cilvēktiesību ievērošanu, Kopienā nav pieļaujami. Tā kā pamattiesības ir jāievēro gan Kopienai, gan tās dalībvalstīm, Tiesa norāda, ka šo tiesību aizsardzība ir leģitīmas intereses, kas principā var pamatot to pienākumu ierobežošanu, kas pastāv atbilstoši Kopienu tiesībām, arī saskaņā ar Līgumā paredzētu pamatbrīvību [76].

84. Šajā sakarā ir jāatgādina, ka tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kuru aizsardzība atbilstoši Grieķijas valdības sniegtajām norādēm ir strīdus tiesiskā regulējuma mērķis, saskaņā ar Tiesas judikatūru ir pamattiesības, kuras aizsargā arī Eiropas Savienības tiesību sistēma [77]. Tāpat šīs pamattiesības ir nostiprinātas *EMRK* 8. panta 1. punktā [78], kā arī Pamattiesību hartas 7. pantā [79].

85. Šajā sakarā strīdus valsts tiesiskais regulējums īsteno Savienības tiesību sistēmā atzītu un līdz ar to likumīgu mērķi.

— Samērīguma pārbaude

86. Savos 2010. gada 14. aprīļa secinājumos lietā C-271/08 Komisija/Vācija jau esmu norādījusi, ka ir jāpieņem starp pamatbrīvībām

73 — OV C 364, 1. lpp.

74 — Skat. 2008. gada 14. februāra spriedumu lietā C-244/06 *Dynamic Medien* (Krājums, I-505. lpp., 42. punkts), 2007. gada 11. decembra spriedumu lietā C-438/05 *International Transport Workers' Federation* un *Finnish Seamen's Union* (Krājums, I-10779. lpp., 43. punkts) un iepriekš 72. zemsvītras piezīmē minēto 2006. gada 27. jūnija spriedumu lietā Parlaments/Padome, 38. punkts.

75 — Skat. it īpaši iepriekš 72. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *ERT*, 41. punkts; 1997. gada 29. maija spriedumu lietā C-299/95 *Kremzow* (*Recueil*, I-2629. lpp., 14. punkts) un 2008. gada 3. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-402/05 P und C-415/05 P *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija (Krājums, I-6351. lpp., 284. punkts).

76 — Skat. iepriekš 70. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Schmidberger*, 74. punkts, attiecībā uz brīvas preču aprites ierobežojumu. Turklāt skat. 2007. gada 13. decembra spriedumu lietā C-250/06 *United Pan-Europe Communications Belgium* u.c. (Krājums, I-11135. lpp., 41. punkts) (kultūrpolitika un vārda brīvība kā pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums), iepriekš 74. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Dynamic Medien*, 42. punkts, un 2004. gada 14. oktobra spriedumu lietā C-36/02 *Omega* (Krājums, I-9609. lpp., 35. punkts) (cilvēka cieņa kā pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums).

77 — Skaidri atzīts 1992. gada 8. aprīļa spriedumā lietā C-62/90 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-2601. lpp., 23. punkts). Turklāt skat. 2004. gada 19. oktobra spriedumu lietā C-200/02 *Chen* (Krājums, I-9925. lpp., 16. punkts) un 2008. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-127/08 *Metock* u.c. (Krājums, I-6241. lpp., 79. punkts).

78 — Saskaņā ar ECPAK 8. panta (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) 1. punktu ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un sarakstes neaizskaramību.

79 — Saskaņā ar Pamattiesību hartas 7. pantu (privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība) ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību.

un pamattiesībām esošā līdzvērtība [80]. Tas nozīmē, ka tiktāl, ciktāl kādā konkrētā gadījumā, īstenojot pamattiesības, tiek ierobežotas pamatbrīvības, starp abiem tiesību elementiem ir jāatrod taisnīgs līdzsvars. Šajā sakarā, no vienas puses, jāuzskata, ka pamatbrīvību īstenošana ir leģitīms mērķis, kas var noteikt pamattiesību robežas. Un otrādi, arī pamattiesību īstenošana katrā ziņā ir jāatzīst par leģitīmu mērķi, kas var ierobežot pamatbrīvības. Lai noteiktu precīzu robežu starp pamatbrīvībām un pamattiesībām, īpaša nozīme ir samērīguma principam. Izvērtējot samērīgumu, it īpaši jāņem vērā trīspakāpju pārbaudes shēma, kas paredz pārbaudīt attiecīgās rīcības piemērotību, nepieciešamību un atbilstību [81].

87. No visiem iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka, pat ja pamattiesību aizsardzība ir leģitīmas intereses, kas principā var pamatot EK līgumā garantētās pamatbrīvības, proti, preču brīvas aprites, ierobežojumu, tomēr šādi ierobežojumi var tikt pamatoti tikai tad, ja tie ir piemēroti izvirzīto mērķu sasniegšanas nodrošināšanai un nepārsniedz tam vajadzīgo [82].

88. Lai novērtētu samērīgumu, ir nepieciešama visu tiesisko un faktisko apstākļu pārbaude, kas raksturo situāciju attiecīgajā dalībvalstī; iesniedzējtiesa ir kompetenta veikt šo pārbaudi [83]. Šajā lietā Tiesa ir pietiekami informēta par faktisko un tiesisko situāciju, lai abstrakti izvērtētu tai iesniegto lietu, ņemot vērā samērīguma principu. Iesniedzējtiesai, piemērojot Kopienu tiesības, strīdā pamata lietā ir pienākums ņemt vērā Tiesas interpretācijas norādījumus [84].

80 — Skat. manus 2010. gada 14. aprīļa secinājumus vēl izskatāmajā lietā C-271/08 Komisija/Vācija, 187. un 188. punkts. Skouris, V., iepriekš minēts 60. zemsvītras piezīmē, 93. lpp., neuzskata, ka starp pamatbrīvībām un pamattiesībām pastāv hierarhijas attiecības. Attiecībā uz pamatbrīvību un pamattiesību principiāli vienādo statusu viņš min dažādus faktorus, kā, piemēram, pamattiesībām līdzīgais pamatbrīvību pazīmju kopums, kā arī pamatbrīvību un pamattiesību saplūšana Tiesas judikatūrā.

81 — Skat. manus secinājumus lietā C-271/08 Komisija/Vācija, 189. punkts.

82 — Šajā ziņā skat. iepriekš 76. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Omega*, 36. punkts; iepriekš 74. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *International Transport Workers' Federation* un *Finnish Seamen's Union*, 75. punkts, un iepriekš 74. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Dynamic Medien*, 42. punkts.

83 — Skat. 2001. gada 8. marta spriedumu lietā C-405/98 *Gourmet International* (*Recueil*, I-1795. lpp., 33. punkts), 2000. gada 13. janvāra spriedumu lietā C-220/98 *Estée Lauder* (*Recueil*, I-117. lpp., 30. un 31. punkts) un 1997. gada 26. jūnija spriedumu lietā C-368/95 *Familiapress* (*Recueil*, I-3689. lpp., 28. un 29. punkts).

84 — Saskaņā ar Craig, P., De Búrca, G., *EU Law*, 4. izdevums, Oksforda, 2008, 492. lpp., atbilstoši EKL 234. pantam Tiesai ir piešķirtas pilnvaras interpretēt Līgumu, taču nav tiešu pilnvaru piemērot Līgumu pamata lietai. Interpretācijas un piemērošanas norobežošana parāda kompetenču sadalījumu starp Tiesu un valsts tiesu. Atbilstoši šim sadalījumam Tiesa interpretē Līgumu, un valsts tiesas šo interpretāciju piemēro konkrētam gadījumam.

Piemērotība

89. Grieķijas valdība tiesas sēdē, atbildot uz Tiesas jautājumu, ir apstiprinājusi, ka tiek pieņemts, ka strīdus tiesiskais regulējums galvenokārt balstās uz Grieķijas likumdevēja pieņēmumu, saskaņā ar kuru akcionāram, kura līdzdalība sabiedrības kapitālā pārsniedz 2,5 %, ir iespēja ietekmēt sabiedrības pārvaldību. Šo valsts likumdevēja pieņēmumu gan iesniedzējtiesa, gan arī Grieķijas valdība savos attiecīgajos apsvērumos ir izmantojušas un detalizēti izvērtējušas. Tādējādi iesniedzējtiesa norāda [85], ka akcionārs, kura līdzdalība sabiedrības kapitālā pārsniedz 2,5 %, neesot parasts ieguldītājs, bet gan akcionārs, kas darbojas kā uzņēmējs, kurš var ietekmēt juridiskas personas vadību un tādējādi televīzijas raidorganizācijas darbību. Grieķijas valdība [86] savukārt skaidro, ka šajā kategorijā ietilpstošie sabiedrības dalībnieki saistībā ar savu dalību pilnsapulcē, kā arī sabiedrības vadības institūciju dalībnieku vēlēšanās var ietekmēt tādējādi, ka tiek pieņemtas skaidras pamatnostādnes par programmas izstrādi un par televīzijas raidorganizācijas nostāju aktuālajos jautājumos.

90. Neaplūkojot jautājumu par to, vai šis likumiskais pieņēmums attiecas uz pamata prāvu, jeb, citādi formulējot, vai prasītājai pamata prāvā, kā Grieķijas valdība to precizēja tiesas sēdē, kurai ir tikai 5 % līdzdalība akciju sabiedrības "Nea Tileorasi" pamatkapitālā, patiešām ir noteicoša ietekme šīs sabiedrības lēmumu pieņemšanas procesā, kas iesniedzējtiesai būtu konkrēti jākonstatē [87], tomēr ir ļoti apšaubāms, vai šī ietekme var tikt uzskatīta par pietiekamu, lai speciāli ietekmētu televīzijas raidorganizācijas programmas izstrādi tādējādi, ka tiesību aktu un ētikas normu, kas attiecas uz televīzijas raidorganizācijas darbību, pārkāpumi nenotiek vispār.

91. Turklāt vispirms ir jāpārbauda akcionāra statuss akciju sabiedrībā. Vispārīgi akcionāra tiesības ir iedalāmas īpašumtiesībās, līdzdalības tiesībās un tiesībās uz aizsardzību [88].

85 — Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 4. lpp.

86 — Skat. Grieķijas valdības rakstveida apsvērumu 10. punktu.

87 — Skat. šo secinājumu 66. punktu.

88 — Īpašumtiesības: tiesības uz dividendēm; tiesības uz jaunu akciju piešķiršanu; tiesības uz likvidācijas kvotām; tiesības uz procentiem par būvniecību (t.i., procentiem par laika periodu, kas nepieciešams sagatavošanai un būvniecībai līdz uzņēmuma darbības pilnīgai uzsākšanai, tiesības izmantot uzņēmuma iekārtas). Līdzdalības tiesības: tiesības uz uzaicināšanu un darba kārtības paziņošanu; tiesības iesniegt lūgumu un tiesības uz vārda brīvību; tiesības tikt pārstāvētam pilnsapulcē; balsošanas tiesības un ievēlēšanas tiesības pilnsapulcē; tiesības apstrīdēt pretlikumīgus un statūtiem neatbilstošus lēmumus. Tiesības uz aizsardzību: tiesības uz informāciju, kas ietver tiesības iepazīties ar informāciju un tiesības pieprasīt informāciju; kolektīvas tiesības uz pārstāvību valdē; mazākuma [pārstāvju] aizsardzības tiesības likvidācijas prasībās un īpašā revīzijā, un tiesības sasaukt pilnsapulci; citas tiesības celt prasību, kas ietver pārsūdzības tiesības, tiesības prasīt atzīt par spēkā neesošu pilnsapulces lēmumu un prasības par atbildību.

Atšķirībā no akciju sabiedrības pārvaldes struktūras locekļa — kuram būtu ticamāka iespēja ietekmēt sabiedrības īpašumā esošo televīzijas raidorganizāciju — vidusmēra sabiedrības dalībnieks savas līdzdalības tiesības parasti realizē pilnsapulcē, kurā viņam ir tiesības balsot [89]. Šīs līdzdalības tiesības atkarībā no tiesību sistēmas un statūtiem ietver vadības un uzraudzības institūciju ievēlēšanu un atsaukšanu [90]. Turklāt ir jāņem vērā, ka otrajā gadījumā atsevišķa akcionāra ietekme uz sabiedrības pārvaldību ir vājāka, vienlaikus tā ir tikai netieša [91]. Turklāt atkarībā no tiesību sistēmas un statūtiem sevišķi atšķiras materiāltiesiskās normas par institūciju ievēlēšanu un atsaukšanu. Atbilstoši institūcijas ievēlēšanas vispārīgam principam visus dalībniekus ieceļ pilnsapulces vairākums, tomēr tas ir atkarīgs no attiecīgajiem statūtu noteikumiem, proti, vai notiek proporcionālas vēlēšanas vai arī atsevišķiem akcionāriem vai amatiem ir jāpiešķir iecelšanas tiesības amatā. Šo apstākļu daudzveidība līdz ar to nozīmē, ka šķietamās atsevišķa akcionāra iespējas ietekmēt sabiedrības pārvaldību, tuvāk aplūkojot, šķiet, ir mazākas, nekā varētu domāt.

92. No sabiedrības struktūras ir jānorobežo pašas televīzijas raidorganizācijas struktūra, kurā programmas direktoram kā visas redakcionālās jomas direktoram televīzijas raidorganizācijā ir īpaša nozīme. Savukārt viņam ir pakļauti par atsevišķiem resoriem atbildīgi galvenie redaktori. Tos papildina par atsevišķu raidījumu pārraidīšanu atbildīgie televīzijas darbinieki. Minētās personas vairāk vai mazāk neatkarīgi darbojas katra savā atbildības jomā.

93. Līdz ar to konkrēts akcionārs atrodas garas lēmumu pieņēmēju virknes beigās un tās rīcību viņš var ietekmēt tikai nosacīti. Tieši tāpēc viņš nevar paredzēt, vai televīzijas raidorganizācijas darbinieks, tīši vai tikai rupjas neuzmanības dēļ pārkāps tiesību aktus un ētikas normas, kas attiecas uz tādas televīzijas darbību. Šie apsvērumi liecina, ka akcionāra ietekme *sabiedrībā* maz ko liecina par viņa faktisko ietekmi uz *televīzijas raidorganizācijas iekšējiem procesiem*. Nepieciešamības gadījumā iesniedzējtiesai būtu jāpārbauda, vai atsevišķa akcionāra ietekmēšanas iespēja, kas strīdus tiesiskajā regulējumā tiek uzskatīta kā

89 — Skat. Mustaki, G., Engammare, V., iepriekš minēti 8. zemsvītras piezīmē, 189. lpp. Schmidt, K., *Gesellschaftsrecht*, 4. izdevums, Ķelne, Berlīne, Bonna, Minhene, 2002, 837. lpp., kurš pamatoti skaidro, ka pilnsapulce ir "akcionāru demokrātijas sēdeklis", kurā akcionāri īsteno savas tiesības sabiedrības lietās.

90 — Tā Grundmann, S., iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, 11. nodaļa, 394. punkts, 180. lpp., norāda, kādas ir atšķirības atsevišķās dalībvalstīs institūciju ievēlēšanā un atsaukšanā. Pirmām kārtām atšķirīgas esot pilnvaras iecelt pārvaldes struktūras locekļus jau tāpēc vien, ka dažos gadījumos ievēlamā pārvaldes struktūra esot viena, citos gadījumos tā sastāvot no divām daļām. Tomēr pat pirmajā gadījumā pilnsapulces pilnvaras iecelt un atsaukt institūciju locekļus visās dalībvalstīs neesot garantētas. Otrajā gadījumā pilnsapulcei, kas ir tipiski, esot tikai pilnvaras ievēlēt uzraudzības padomi un tādējādi ietekme ir vienīgi netieša.

91 — Skat. Grundmann, S., iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, 11. nodaļa, 394. punkts, 180. lpp.

pati par sevi saprotama, tomēr patiesībā nav tikai teorētiska.

94. Pretējā gadījumā atsevišķs akcionārs, kā to pamatoti norāda Grieķijas valdība, varētu īstenot savas līdzdalības tiesības, lai panāktu, ka tiek noteiktas skaidras vadlīnijas programmas izstrādei. Turklāt vajadzētu izstrādāt arī televīzijas raidorganizācijas darbinieku uzvedības kodeksu, kas viņiem paredzētu pienākumu ievērot konkrētas tiesiskās intereses, kurām ir konstitucionāls statuss, piemēram, individuālo personisko tiesību, kā arī ģimenes un privātās dzīves aizsardzība. Prasība pārvaldes struktūrai, lai sabiedrībai piederošā televīzijas raidorganizācija un tās darbinieki ievēro konkrētas ētikas normas, katrā ziņā varētu samazināt pārkāpumu risku.

95. Tas gan varētu prasīt vairāku akcionāru saskaņotu rīcību, jo vairāk tādēļ, ka par to būtu jālemj pilnsapulcei. Tiesības sasaukt pilnsapulci un pieprasīt noteikt darba kārtību atkarībā no dalībvalstu sabiedrību tiesību sistēmām parasti ir atkarīgas no tā, vai ieinteresēto akcionāru daļa parakstītajā sabiedrības kapitālā sasniedz noteiktu procentu likmi. Atbilstoši Regulas Nr. 2157/2001 55. panta 1. punktam šī daļa Eiropas uzņēmējsabiedrībā ir vismaz 10 %. Tomēr, lai arī šī robeža tiktu pārsniegta, būtu apšaubāmi, vai atbilstošs preventīvs pasākums varētu pilnīgi izslēgt konkrētu televīzijas raidorganizācijas darbinieku pārkāpumus.

96. Tomēr pārbaudot, vai pasākums ir piemērots, ir svarīgi, vai pasākums, ņemot vērā cēloņsakarības un varbūtības aspektus, varētu virzīt notikumu gaitu dalībvalstij vēlamajā virzienā. Šajā ziņā dalībvalstīm ir jāpiešķir zināma prognozēšanas brīvība. Tāpēc dalībvalsts pasākums tikai tad būtu jākvalificē kā nepiemērots, ja tas neietekmētu izvirzīto mērķi [92]. Manuprāt, likumdevēja apsvērumiem, uz kuriem pamatojas strīdus valsts tiesiskais regulējums, drīzāk ir teorētisks raksturs. Naudas soda [piemērošanas] draudi varētu akcionārus mudināt veikt preventīvus pasākumus, lai novērstu pārkāpumus. Tomēr viņi nevarētu tādus pārkāpumus pilnīgi izslēgt. Tāda tiesiskā regulējuma piemērotību, kura mērķis ir aizsargāt individuālas personiskās tiesības, kā arī ģimenes un privāto dzīvi, var apstiprināt tikai tiktāl, ciktāl tas katrā ziņā veicina šādu tiesisko interešu aizsardzību.

92 — Šajā ziņā skat. Schroeder, W., *EUV/EGV — Kommentar* (izdevējs: Rudolf Streinz), EKL 30. pants, 52. pants, 476. lpp.

Nepieciešamība

97. Turklāt samērīguma princips paredz vismazāk apgrūtinoša pasākuma izvēli, ja ir jāizvēlas starp vairākiem piemērotiem pasākumiem [93].

98. Kā pareizi Tiesas sēdē norādīja Grieķijas valdība, alternatīvs pasākums naudas soda piemērošanai plašsaziņas līdzekļu nozarē būtu televīzijas raidorganizācijas darbības licences atņemšana, ko veiktu kompetenta plašsaziņas līdzekļus uzraugoša iestāde. Tomēr televīzijas darbības licences atņemšana ir stingrāka sankcija plašsaziņas līdzekļu nozarē [94] vēl jo vairāk tāpēc, ka ar to ir saistīts raidorganizācijas darbības aizliegums [95]. Salīdzinoši vienreizējs naudas sods iespējama tiesību aktu un ētikas normu pārkāpuma gadījumā nepārprotami ir mazāk stingrs pasākums.

99. Tomēr rodas jautājums, vai arī šajā sankciju kategorijā būtu iespējams mazāk stingrs regulējums.

100. Naudas soda [piemērošanas] draudi vienīgi akciju sabiedrībai — neatkāpjoties no atbildības ierobežošanas — principā tāpat varētu pamudināt to ievērot tiesību aktus un ētikas normas, kas attiecas uz televīzijas raidorganizācijas darbību. Tomēr nav skaidrs, vai tam būtu tāda pati preventīvā ietekme, īpaši, ja ar to būtu saistīti vienīgi sabiedrības finansiālie zaudējumi. Atkarībā no sabiedrības finansiālās situācijas tādus zaudējumus tā varētu paciest, būtiski savu rīcību nemainot. Tādas sankcijas ietekme nebūtu droši

93 — Skat. tostarp 1987. gada 18. novembra spriedumu lietā 137/85 *Maizena* u.c. (*Recueil*, 4587. lpp., 15. punkts), 1993. gada 7. decembra spriedumu lietā C-339/92 *ADM Ölmühlen* (*Recueil*, I-6473. lpp., 15. punkts), 2002. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-210/00 *Käserei Champignon Hofmeister* (*Recueil*, I-6453. lpp., 59. punkts), 2006. gada 7. septembra spriedumu lietā C-310/04 Spānija/Padome (Krājums, I-7285. lpp., 97. punkts) un 2006. gada 12. decembra spriedumu lietā C-380/03 Vācija/Parlaments un Padome (Krājums, I-11573. lpp., 144. punkts).

94 — Plašsaziņas līdzekļu nozares likumi katrā valstī ir atšķirīgi. Tomēr tiem ir skaidri saskatāmas līdzības. Pārraidīšanas licences atņemšana kā stingrākā sankcija parasti tiek piemērota tikai atkārtota pārkāpuma gadījumā. Pirmā pārkāpuma gadījumā vispirms tiek izteikts brīdinājums par tās atņemšanu. Papildus licences atsaukšanai ir iespējama arī licences darbības pagaidu apturēšana vai papildu prasību noteikšana. Atsevišķos plašsaziņas līdzekļu nozares likumos iestādēm, kas veic privāto raidorganizāciju uzraudzību, tiek dota iespēja uzlikt naudas sodus (skat. Kühn, F., *Rundfunkrecht in Indien und Deutschland*, Berlīne, 2006, 208. lpp.; Bayer, J., Ricke, T., "Die Medienaufsicht in Ungarn", no: *Medien und Recht International*, 2009, 32. un 33. lpp.; Kieserling, H., *Das Fernsehrecht Spaniens*, Frankfurte pie Mainas, 2002, 159. lpp.; Ruhle, E.-O., Freund, N., Kronegger, D., Schwarz, M., *Das neue österreichische Telekommunikations- und Rundfunkrecht*, Vīne, 2004, 268. lpp.).

95 — Tas savukārt ir saistīts ar cilvēktiesībām, pirmām kārtām attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu brīvības neaizskaramību. ECPAK 10. panta 1. punkta trešajā teikumā konvencijas dalībvalstīm ir iespēja paredzēt atļauju (licenci), lai tādējādi valsts teritorijā kontrolētu, piemēram, radio un televīziju. Atļaujas un citi ierobežojumi tomēr ir jāizvērtē atbilstoši 2. punktā noteiktajām prasībām. Šajā tiesību normā paredzēts, ka plašsaziņas līdzekļu daudzveidība var tikt pakļauta tādām prasībām, nosacījumiem, ierobežojumiem vai sodiem, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziedzīgus nodarījumus, aizsargātu veselību un tikumību, aizsargātu citu cilvēku cieņu vai tiesības, nepieļautu konfidenciālas informācijas izpaušanu vai lai saglabātu tiesu varas autoritāti un objektivitāti.

prognozējama. Tas sabiedrības dalībnieku solidāras atbildības gadījumā, kad katra persona pati atbild ar visu savu mantu, ir pavisam citādi. Šajā gadījumā, lai izvairītos no atbildības, sabiedrības dalībnieks varētu kaut ko darīt. Šajā ziņā nevar uzskatīt, ka abas pieejas ir vienādi iedarbīgas.

Atbilstība

103. Visbeidzot uzliktajiem apgrūtinājumiem savukārt ir jābūt samērīgiem salīdzinājumā ar sasniedzamajiem mērķiem [96].

101. Drīzāk būtu jāapsver diferencēta pieeja, kas cik vien iespējams ņemtu vērā katra atsevišķa gadījuma apstākļus. Tādējādi, piemēram, varētu paredzēt tikai to akcionāru atbildību, kurus var saistīt ar konkrēto pārkāpumu. Ņemot vērā faktu, ka naudas sods ir jākvalificē kā sankcija, tai ir nepieciešama attiecīgajai personai piedēvējama prettiesiska rīcība. Ar atbilstošu grozījumu tiktu novērsta tādu akcionāru sodīšana, kuri zināmos apstākļos vēlas, bet tomēr nevar vieni paši vai kopīgas iniciatīvas ietvaros īstenot pasākumus pārkāpuma prevencijai. Šobrīd spēkā esošais tiesiskais regulējums, ņemot vērā tā plašo piemērošanas jomu, attiecas arī tieši uz šiem akcionāriem. Diferencēta pieeja mazāk ierobežotu ne tikai brīvību veikt uzņēmējdarbību, bet sasniegtu to pašu iedarbību, kāda ir spēkā šobrīd. Šī tiesiskā regulējuma precīza izstrāde ietilpst valsts likumdevēja kompetencē.

104. Saistībā ar tādu konstitucionāla statusa tiesisko interešu kā individuālu personisku tiesību, kā arī ģimenes un privātās dzīves aizsardzību, manuprāt, ir ieteicams valsts likumdevējam piešķirt zināmu rīcības brīvību [97]. Tomēr šī rīcības brīvība nevar būt tik plaša, ka akcionāriem būtu jāatbild par pārkāpumiem, kuros viņi nav vainojami. Turklāt ir jāpiebilst, ka tādi pārkāpumi, ņemot vērā īpašās struktūras sabiedrībā un televīzijas raidorganizācijā, nav pilnībā izslēdzami. Šajā gadījumā brīvība veikt uzņēmējdarbību tādējādi tiek ierobežota vairāk, nekā tas būtu absolūti nepieciešams iepriekš minēto tiesisko interešu aizsardzībai.

105. Ciktāl drīkst pieņemt, ka strīdus valsts tiesiskā regulējuma mērķis galvenokārt ir mudināt akcionārus veikt preventīvus pasākumus, būtu saprātīgāk ļaut, lai atbild tikai tie akcionāri, kuriem ir ne tikai neapšaubāma

102. No tā izriet, ka strīdus valsts tiesiskais regulējums nav jāuzskata par nepieciešamu izvirzītā mērķa sasniegšanai.

96 — Skat. tostarp 93. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus lietā *Maizena* u.c., 15. punkts; lietā *ADM Ölmühlen*, 15. punkts; lietā *Käserei Champignon Hofmeister*, 59. punkts; lietā Spānija/Padome, 97. punkts, kā arī lietā Vācija/Parlaments un Padome, 144. punkts.

97 — Tiesa ir atzinusi, ka dalībvalstīm ir rīcības brīvība, izvēloties atbilstošus pasākumus pamatbrīvību apdraudējumu pārtraukšanai, motivējot ar to, ka sabiedriskās drošības un kārtības uzturēšana ietilpst vienīgi dalībvalstu kompetencē (skat. 1997. gada 9. decembra spriedumu lietā C-265/95 Komisija/Francija, *Recueil*, I-6959. lpp., 33. punkts).

ietekme uz sabiedrību, bet arī uz tās pārvaldes struktūru un līdz ar to tieši uz pašiem televīzijas raidorganizācijas lēmumu pieņēmējiem. Ja līdzdalība nepārsniedz 2,5 % no sabiedrības kapitāla, tas ir apšaubāms. Kā ir minēts iepriekš, šaubas rodas jau par to, vai konkrēts sabiedrības dalībnieks viens pats var īstenot pasākumus, lai novērstu tiesību aktu un ētikas normu, kas attiecas uz televīzijas raidorganizācijas darbību, pārkāpumus.

106. Tādējādi akcionāriem uzliktie apgrūtinājumi nav samērīgi salīdzinājumā ar sasniedzamajiem mērķiem.

107. Ņemot vērā iepriekš minēto, es secinu, ka strīdus tiesiskais regulējums nav uzskatāms par samērīgu. Tā pamatā ir brīvības veikt uzņēmējdarbību kā pamatbrīvības un pamattiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību līdzsvarošana, kas neatbilst Kopienu tiesībām.

iv) Starpsecinājums

108. Kopumā var secināt, ka EKL 43. un 48. pants ir pret tādu valsts tiesisko regulējumu kā Likuma Nr. 2328/1995 4. panta 3. punktā minēto.

c) Kapitāla brīva aprite

i) EKL 56. panta piemērojamība

109. Turpinājumā uz jautājumu par saderīgumu ar Līguma noteikumiem par brīvu kapitāla apriti ir jāatbild tikai tiktāl, ciktāl strīdus valsts tiesību norma attiecībā uz šiem Līguma noteikumiem var ietvert patstāvīgu ierobežojumu un ciktāl Līguma noteikumi par brīvību veikt uzņēmējdarbību nav piemērojami [98].

110. Ņemot vērā manus apsvērumus šo secinājumu 63.–66. punktā par EKL 43. un 48. panta piemērošanas jomu, šķiet, ir nepieciešama pārbaude, pamatojoties uz EKL 56. pantu, tikai attiecībā uz tiem sabiedrības dalībniekiem, kuru līdzdalība pamatkapitālā pārsniedz 2,5 %, tomēr nav tik liela, lai ļautu viņiem neapšaubāmi ietekmēt sabiedrības lēmumus un noteikt tās darbību [99].

98 — Skat. iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *X* un *Y*, 66. punkts.

99 — Skat. iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus lietā *X* un *Y*, 68. punkts, un lietā Komisija/Spānija, 35.–39. punkts.

ii) Kapitāla brīvas aprites ierobežojums

ir tieši ieguldījumi ar līdzdalību uzņēmumā, iegādājoties tā akcijas, kas dod iespēju efektīvi piedalīties tā vadībā un kontrolē (t.s. "tiešie ieguldījumi"), kā arī vērtspapīru iegūšana kapitāla tirgū, kas realizēta vienīgi ar nodomu veikt kapitāla ieguldīšanu, bez nodoma ietekmēt uzņēmuma vadību (t.s. "portfeļa ieguldījumi") [102].

111. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru [100] EKL 56. panta 1. punktā vispārīgi ir aizliegti visi kapitāla aprites ierobežojumi dalībvalstu starpā.

— EKL 56. pants kā pilnīgs ierobežojumu aizliegums

112. Ņemot vērā, ka jēdziens "kapitāla aprite" EKL 56. panta 1. punkta izpratnē EK līgumā nav definēts, Tiesa jau iepriekš ir atzinusi par vērtīgu norādi Padomes 1988. gada 24. jūnija Direktīvas 88/361/EEK par Līguma 67. panta īstenošanu (šis pants tika atcelts Amsterdamas līgumā) [101] pielikumam pievienoto nomenklatūru. Tādējādi "kapitāla aprite" EKL 56. panta 1. punkta izpratnē it īpaši

113. Par šiem abiem ieguldījumu veidiem Tiesa ir precizējusi, ka valsts pasākumi, kas var kavēt vai ierobežot akciju iegūšanu attiecīgajos uzņēmumos vai kas var atturēt citu dalībvalstu investorus no kapitāla ieguldīšanas tajos, ir uzskatāmi par "ierobežojumiem" EKL 56. panta 1. punkta izpratnē [103].

100 — Skat. iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Vācija, 17. punkts; 2006. gada 28. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-282/04 un C-283/04 Komisija/Nīderlande (Krājums, I-9141. lpp., 18. punkts), iepriekš 66. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Apvienotā Karaliste, 38. un 43. punkts; 2002. gada 4. jūnija spriedumu lietā C-483/99 Komisija/Francija (*Recueil*, I-4781. lpp., 35. un 40. punkts). Tam pašam tostarp vajadzētu attiekties uz EEZ līguma 40. pantu, kurš pēc satura atbilst EKL 56. pantam. EBTA Tiesa 2004. gada 23. novembra spriedumā lietā E-1/04 *Fokus Bank* (*ECR*, 2004, 11. lpp., 22. un 23. punkts) ar norādi uz Tiesas 2003. gada 23. septembra spriedumu lietā C-452/01 *Ospelt* un *Schlössle Weissenberg* (*Recueil*, I-9743. lpp., 28. punkts) un uz ģenerāladvokāta Džeikobsa [*Jacobs*] 2003. gada 10. aprīļa secinājumiem (72. un 73. punkts) tajā pašā lietā, konstatēja, ka brīvas kapitāla aprites noteikumi EK līgumā un EEZ līgumā būtībā ir identiski.

101 — OV L 178, 5. lpp.

102 — Šajā ziņā skat. 1999. gada 16. marta spriedumu lietā C-222/97 *Trummer* un *Mayer* (*Recueil*, I-1661. lpp., 21. punkts), iepriekš 100. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Francija, 36. un 37. punkts; iepriekš 66. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Apvienotā Karaliste, 39. un 40. punkts, kā arī iepriekš 100. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās Komisija/Nīderlande, 19. punkts.

103 — Šajā ziņā skat. 2002. gada 4. jūnija spriedumu lietā C-367/98 Komisija/Portugāle (*Recueil*, I-4731. lpp., 45. punkts), iepriekš 100. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Francija, 41. punkts; 2005. gada 2. jūnija spriedumu lietā C-174/04 Komisija/Itālija (Krājums, I-4933. lpp., 30. un 31. punkts), 2006. gada 19. janvāra spriedumu lietā C-265/04 *Bouanich* (Krājums, I-923. lpp., 34. un 35. punkts), iepriekš 100. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās Komisija/Nīderlande, 20. punkts, kā arī iepriekš 45. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Vācija, 19. punkts.

114. Kā iepriekš redzams [104], sabiedrības dalībnieku personiskas līdzatbildības riskam var būt atturoša ietekme uz potenciālajiem ieguldītajiem vēl jo vairāk tādēļ, ka ar dalību tādā uzņēmumā ir saistīts papildu finanšu risks, kas pārsniedz parasto darījumu risku. Šajā sakarā atkārtoti ir jānorāda uz iesniedzējtiesas secinājumiem, saskaņā ar kuriem atbildības attiecināšana uz sabiedrības dalībniekiem arī padara tādu sabiedrību akciju pirkšanu, kā tas ir prasītājas pamata prāvā gadījumā, par nepievilcīgu.

115. Atbilstoši šai plašajai definīcijai, kuru līdz šim Tiesa ir izvirzījusi, šajā gadījumā būtu jāapstiprina ierobežojuma esamība EKL 56. panta 1. punkta izpratnē.

— Ierobežojumu aizlieguma teleoloģiskas norobežošanas iespēja

116. Tāpat kā saistībā ar pakalpojumu sniegšanas brīvību Tiesa līdzšinējā judikatūrā ir netieši norādījusi iespēju teleoloģiski norobežot ierobežojumu aizliegumu arī kapitāla brīvas aprites gadījumā [105]. Tāpēc būtu pilnīgi iespējams attiecībā uz pamatbrīvību konverģenci veikt ierobežojumu aizlieguma teleoloģisku norobežošanu arī kapitāla brīvas aprites jomā un norobežot atbilstoši tam, vai attiecīgais valsts tiesiskais regulējums ietver "īpašus piekļuves šķēršļus" vai nosaka tikai "atrašanās vietas nosacījumus". Abu pamatbrīvību atšķirīga interpretācija nenovēršami radītu pretrunīgu attieksmi pret lielajiem un mazajiem akcionāriem, jo, kamēr lielajiem akcionāriem būtu aizliegts atsaukties uz brīvību veikt uzņēmējdarbību, mazie akcionāri varētu vērsties pret strīdus valsts tiesisko regulējumu, motivējot, ka kapitāla brīvas aprites ierobežojums pastāv. Ja lielajiem akcionāriem no pamatbrīvībām nevajadzētu izrietēt tiesībām uz atrašanās vietas nosacījumu tuvināšanu [106], tad mazajiem akcionāriem tas noteikti nebūtu iespējams. Turklāt atšķirīgai attieksmei nav nekāda pamata, jo abas akcionāru kategorijas ir tieši tādā pašā situācijā.

117. Kas attiecas uz pašu strīdus valsts tiesisko regulējumu, ir jākonstatē, ka, aplūkojot to kā tādu, tas neierobežo akcionāru iespēju piedalīties sabiedrībā, lai radītu vai saglabātu ar to pastāvīgas un tiešas ekonomiskās

104 — Skat. šo secinājumu 68. punktu.

105 — Skat. šo secinājumu 66. punktu.

106 — Šo secinājumu 74. punktā saistībā ar brīvību veikt uzņēmējdarbību esmu skaidrojusi, ka šī pamatbrīvība nav paredzēta kā komersanta instruments, lai tas mainītu savus atrašanās vietas nosacījumus attiecībā pret dalībvalsts izcelsmes konkurentiem. Tam jābūt piemērojamam arī attiecībā uz brīvu kapitāla apriti.

attiecības, kas tiem ļautu efektīvi piedalīties tās pārvaldē vai tās kontrolē. Tiešo ieguldījumu ieplūšanai netiek likti ne juridiski, ne arī faktiski šķēršļi. Tajā arī īpaši netiek regulēti ieguldījumu veidi un nosacījumi sabiedrībās Grieķijas plašsaziņas līdzekļu nozarē. Gluži pretēji, strīdus valsts tiesiskais regulējums atbilstoši maniem iepriekš minētajiem apsvērumiem [107] drīzāk jākvalificē "atrašanās vietas nosacījumu" kategorijā, kas tiktāl, ciktāl tiek akceptēta norobežojoša teleoloģiskā interpretācija, nebūtu jāuzskata par ierobežojumu EKL 56. panta 1. punkta izpratnē.

iii) Pamatojums

— Pamattiesību aizsardzība kā leģitīmas intereses

120. Tiktāl, ciktāl strīdus valsts tiesiskā regulējuma mērķis ir pamattiesību uz privātās dzīves neaizskaramību aizsardzība, tas īsteno Savienības tiesību sistēmā atzītu un līdz ar to leģitīmu mērķi, kas principā var pamatot ierobežojumu [109].

118. Kā jau esmu norādījusi [108], tomēr līdz šim, ja neņem vērā konkrētus gadījumus, nav nekādas norādes uz to, ka Tiesa būtu gatava atteikties no savas līdzšinējās plašās ierobežojuma jēdzienu interpretācijas. Tāpēc turpinājumā izklāstītie apsvērumi pamatojas uz pilnīga ierobežojumu aizlieguma koncepciju.

— Samērīguma pārbaude

121. Tiktāl, ciktāl atbilstoši šim tiesiskajam regulējumam atbildība ir arī sabiedrības dalībniekiem, kuriem nav neapšaubāmas ietekmes uz sabiedrības lēmumiem, šķiet, šāds tiesiskais regulējums ir tiešām nepiemērots iepriekš minēto tiesisko interešu aizsardzībai vēl jo vairāk tādēļ, ka šo sabiedrības dalībnieku kategorija maz ko var darīt, lai novērstu tiesību aktu un ētikas normu, kas attiecas uz televīzijas raidorganizācijas darbību, pārkāpšanu.

119. Tādējādi kapitāla brīvas aprites ierobežojums pastāv. Turpinājumā ir jāpārbauda, vai to var pamatot un vai tas iztur samērīguma pārbaudi.

107 — Skat. šo secinājumu 76. punktu.

108 — Skat. šo secinājumu 78. punktu.

109 — Skat. šo secinājumu 85. punktu.

122. Ņemot vērā faktu, ka, iespējams, ir mazāk ierobežojoši pasākumi, kas sola tādu pašu rezultātu, galvenokārt to sabiedrības dalībnieku atbildību, kuriem ir faktiska ietekme uz sabiedrības pārvaldes struktūru, attiecīgi televīzijas raidorganizācijas lēmējstruktūrām vai kurus faktiski var saistīt ar pārkāpumu, šajā lietā nozīmīgās sabiedrības dalībnieku grupas atbildība tāpat nav uzskatāma par nepieciešamu.

123. Šaubas, kas tika izteiktas saistībā ar brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežošanu, vēl jo vairāk attiecas uz kapitāla brīvu apriti. Šīs pamatbrīvības ierobežošana, ņemot vērā, ka tā nav nepieciešama pamattiesību aizsardzībai, neatbilst prasībai par atbilstību. Kapitāla brīvā apritē tiek aizsargāti tikai tie sabiedrības dalībnieki, kuri nevar neapšaubāmi ietekmēt sabiedrības lēmumus un noteikt tās darbību. Apstāklis, ka viņiem tomēr drīkst piemērot naudas sodu, izrādās, ir šīs pamatbrīvības nepamatots ierobežojums.

124. Tāpēc strīdus valsts tiesiskais regulējums kopumā nav uzskatāms par samērīgu. Tā pamatā ir kapitāla brīvas aprites kā pamatbrīvības un pamattiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību līdzsvarošana, kas neatbilst Kopienu tiesībām.

iv) Starpsecinājums

125. Kopumā var secināt, ka EKL 56. panta 1. punkts ir pret tādu valsts tiesisko regulējumu kā Likuma Nr. 2328/1995 4. panta 3. punktā noteikto.

VII — Secinājumi

126. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, piedāvāju Tiesai uz *Symvoulio tis Epikrateias* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

"1) tāds valsts tiesiskais regulējums kā Likuma Nr. 2328/1995 4. panta 3. punktā minētais, saskaņā ar kuru šī panta iepriekšējos punktos minētie naudas sodi par tiesību aktu un ētikas normu, kas attiecas uz televīzijas raidorganizācijas darbību, pārkāpumiem solidāri tiek uzlikti ne tikai sabiedrībai, kas ir televīzijas raidorganizācijas izveidošanas un darbības licences turētāja, bet arī visiem akcionāriem, kuru līdzdalība pārsniedz 2,5 %, nav pretrunā Padomes 1968. gada 9. marta Pirmajai direktīvai 68/151/EEK par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 58. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses;

2) tomēr tāds valsts tiesiskais regulējums, kāds ir aprakstīts 1) punktā, ir pretrunā EKL 43., 48. un 56. pantam."